

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område. Den föreslagna lagen ska ersätta lagen från 1921 om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut. I propositionen föreslås det också att en del speciallagar och förordningar om rättslig hjälp ska upphävas eller ändras.

Den nya lagen innehåller allmänna bestämmelser om att lämna och begära rättslig hjälp samt kompletterande bestämmelser om t.ex. delgivning av handlingar och bevisupptagning i en främmande stat. I lagen föreslås det också bestämmelser om erkännande och verkställighet i Finland av domar och beslut som meddelats av en domstol i en främmande stat.

Det föreslås att bestämmelsen om utländska parters rätt till allmän rättshjälp vid ansökan om att ett beslut av en domstol i en främmande stat ska förklaras verkställbart ska överföras till rättshjälpslagen.

Genom reformerna moderniseras och förtydligas den gällande lagstiftningen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden.

Den föreslagna lagen är subsidiär. Lagen ska tillämpas om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller internationella överenskommelser som är bindande för Finland. Bestämmelserna i lagen ska dock tillämpas som ett komplement till de lagarna och överenskommelserna.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft ca tre månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING	4
2 NULÄGE	4
2.1 Lagstiftning och rättspraxis	4
2.1.1 Lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut	4
2.1.2 Specialförfattningar	6
3 INTERNATIONELL JÄMFÖRELSE	16
3.1 EU-lagstiftningen	16
3.1.1 Delgivning av handlingar	16
3.1.2 Bevisupptagning och framställningar om bevisupptagning	17
3.1.3 Rätt till rättslig hjälp	18
3.2 Internationella överenskommelser och lagstiftningen i utlandet	18
4 BEDÖMNING AV NULÄGET	18
5 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	19
5.1 Målsättning	19
5.2 Alternativ	20
5.3 De viktigaste förslagen	20
5.3.1 Lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område	20
5.3.2 Andra förslag	21
6 PROPOSITIONENS ORGANISATORISKA OCH EKONOMISKA KONSEKVENSER	21
7 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	21
8 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONEN	23
DETALJMOTIVERING	24
1 LAGFÖRSLAG	24
1.1 Lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område	24
1 kap. Allmänna bestämmelser	24
2 kap. Lämnande av rättslig hjälp	26
3 kap. Lämnande av rättslig hjälp vid delgivning av handlingar	30
4 kap. Framställningar om rättslig hjälp vid delgivning av handlingar	32
5 kap. Lämnande av rättslig hjälp vid bevisupptagning	33
6 kap. Framställningar om rättslig hjälp vid bevisupptagning	37
7 kap. Lämnande av rättslig hjälp på framställning av någon annan än en myn- dighet	38
8 kap. Erkännande och verkställighet av domar	39
9 kap. Särskilda bestämmelser	43
1.2 Lagen om ändring av lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa interna- tionella organ, samt om sådana organs befogenhet	44
1.3 Lagen om ändring av 2 § i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till med- lemskapet i Europeiska unionen	44
1.4 Lagen om ändring av 3 § i rättshjälpslagen	44
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER	44

3	IKRAFTTRÄDANDE.....	45
	LAGFÖRSLAG.....	46
	1. Lag om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område.....	46
	2. Lag om ändring av lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet.....	55
	3. Lag om ändring av 2 § i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen.....	56
	4. Lag om ändring av 3 § i rättshjälpslagen	57
	BILAGA.....	58
	PARALLELTEXTER.....	58
	2. Lag om ändring av lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet.....	58
	3. Lag om ändring av 2 § i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen.....	60
	4. Lag om ändring av 3 § i rättshjälpslagen	61
	BILAGA.....	62
	FÖRORDNINGSUTKAST.....	62
	Statsrådets förordning om ändring av 6 och 7 § i förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning....	62

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Den internationella rättsliga hjälpen är ett mellanstatligt samarbete mellan myndigheter i mål och ärenden där det finns behov av att företa processhandlingar i någon annan stat än den där den rättsliga myndighet som begär rättslig hjälp finns. Det kan t.ex. vara fråga om att delge stämningar och andra handlingar som hänför sig till en rättegång, ta upp bevis och skaffa upplysningar om lagstiftningen eller rättsordningen i en främmande stat.

Det mellanstatliga samarbetet är nödvändigt, eftersom en domstols behörighet att företa processhandlingar i territoriellt avseende begränsar sig till den stat där domstolen finns. Principen om staters suveränitet hindrar således en domstol från att företa processhandlingar på en annan stats territorium utan samtycke eller medverkan av den staten. Det behövs därför normer för internationell rättslig hjälp både i situationer där en finsk domstol behöver handräckning från utlandet och i situationer där en utländsk rättslig myndighet vänder sig till Finland med en begäran om att åtgärder ska vidtas här.

Bestämmelser om internationell rättslig hjälp finns i Europeiska unionens lagstiftning, i internationella konventioner och i bilaterala överenskommelser som ingåtts med enskilda stater samt i nationell lag.

Lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut (171/1921) är den allmänna författning som tillämpas på internationell rättslig hjälp i tvistemål i Finland. Lagen är dock föråldrad. Också de övriga specialförfattningarna inom rättsområdet är delvis föråldrade, och deras tillämpningsområde är begränsat. Det är därför besvärligt att tillämpa dem.

Riksdagen fäste uppmärksamhet vid situationen redan på 1970-talet. Lagutskottet konstaterade följande i sitt betänkande LaUB 3/1976 rd: "Lagutskottet anser det även vara motiverat att konstatera, att Finlands interna lagstiftning om internationell rättshjälp delvis är föråldrad och bristfällig. På grund av de

många ändringarna och tilläggen är det stadgekomplex, som den interna lagstiftningen och avtalen utgör, på några undantag när svårbemästrad. Utskottet anser att ifall Finland ansluter sig till den europeiska konventionen om ömsesidig rättshjälp i brottmål, borde man i detta sammanhang eller åtminstone snabbt därefter sträva till att bereda och förverkliga enhetliga lagar om den internationella rättshjälpen separat för brottmål och tvistemål."

Lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994) utfärdades 1994. Lagstiftningen har gjort det lättare att lämna och ta emot rättslig hjälp, och de praktiska erfarenheterna av den har till övervägande delen varit positiva. Lagen har också underlättat ikraftsättandet i Finland av de nya internationella instrument som har antagits efter den.

I tvistemål har det inte gjorts någon motsvarande reform. I denna proposition föreslås att det stiftas en ny enhetlig lag om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och rättspraxis

2.1.1 Lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut

Lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut (*lagen om samverkan*) tillämpas i tvistemål och ansökningsärenden. I lagen föreskrivs det om handräckning åt en utländsk myndighet, upptagning av bevisning inför en utländsk myndighet, verkställighet av en utländsk domstols beslut samt beviljande av fri rättegång.

Lagen om samverkan stiftades på sin tid för att motsvara bestämmelserna i Haagkonventionen från 1905 (*Haagkonvention från 1905*) om vissa till civilprocessen hörande

ämnen. Trots att det var fråga om lagstiftning som hänför sig till en internationell konvention, stiftades lagen så att den även skulle kunna tillämpas i förhållande till stater som inte var parter i Haagkonventionen. I regeringens proposition (RP 38/1920 rd) konstaterades det att handräckning redan då i enlighet med internationell sedvänja allmänt gavs oberoende av konventioner och att om förfarandet vore det motsatta, kunde finska medborgare som deltar i en rättegång i utlandet bli lidande.

I 1 kap. i lagen om samverkan föreskrivs det om handräckning åt utländska rättsliga myndigheter. Enligt lagens 1 § 1 mom. ska handräckning ges, om en rättslig myndighet i utlandet har gjort en framställning hos en finsk domstol om att vidta en åtgärd som gäller skaffande av utredning i en sak eller annars hör till dess handläggning, och vidtagandet av åtgärden i Finland hör till en domstol och inte strider mot grunderna för den finska rättsordningen.

I lagen om samverkan anges inte entydigt vilka åtgärder lagen ska tillämpas på. Av regeringens proposition framgår det dock att bestämmelserna i 1 kap. är tänkta att tillämpas på upptagning av skriftlig och muntlig bevisning samt edsavläggelse.

Det är skäl att redan i detta sammanhang fästa uppmärksamhet vid att det finns bestämmelser om bevisupptagning i Europeiska unionens lagstiftning, internationella överenskommelser och andra internationella författningar. Alla dessa bestämmelser går före bestämmelserna i lagen om samverkan. Därför tillämpas bestämmelserna om bevisupptagning i lagen om samverkan knappast alls i praktiken.

Enligt lagen om samverkan lämnas handräckning av en allmän underrätt, dvs. en tingsrätt. I lagens 2 § 2 mom. föreskrivs det om vilken tingsrätt som ska företa en begärd processhandling. Om det hör till någon annan domstol än den som har tagit emot framställningen att vidta en åtgärd, ska den domstol som har fått framställningen översända den till rätt domstol på tjänstens vägnar. Enligt lagens 10 § ska en framställning om handräckning översändas till domstolen genom utrikesministeriet. Om man har avtalat med en främmande stat om att en konsul eller en

nationell myndighet i staten i fråga får översända framställningar om handräckning direkt till den behöriga domstolen, får man även gå till väga på detta sätt.

I 1 kap. i lagen om samverkan föreskrivs det också om förfarandet vid verkställandet av en framställning om rättslig hjälp. I kapitlet föreskrivs det t.ex. om när ett vittne får vägra vittna och om de kostnader som ska betalas av statens medel. Huvudregeln är att kostnaderna för att lämna rättslig hjälp, även ersättningar till vittnen och sakkunniga, ska betalas av statens medel.

I 2 kap. i lagen om samverkan föreskrivs det om upptagning av bevisning inför en utländsk myndighet. Enligt lagens 12 § ska kapitlet tillämpas på framställningar om bevisupptagning som gjorts av rättsliga myndigheter i Finland. En finsk domstol kan i ett tvistemål eller ansökningsärendet eller i ett mål i vilket en självständig privaträttslig talan utförs på grund av brott, genom ett särskilt beslut på en parts anhållan tillåta eller, om sakens beskaffenhet medger det, självmant förordna att viss bevisning får ske inför en utländsk myndighet.

Om en part begär att bevisning ska tas upp i en annan stat, ska parten betala kostnaderna för det både i Finland och i den mottagande staten. För att säkerställa betalningen sägs det i 2 kap. att parten antingen ska avlämna en löftesskrift eller sätta ned det belopp som domstolen anser att kostnaderna kan beräknas uppgå till.

Om inte något annat har avtalats med den mottagande staten, ska utrikesministeriet förmedla framställningen om bevisupptagning. Bestämmelser om framställningens innehåll finns i 14 § 2 mom. i lagen om samverkan. Efter att den stat som lämnat rättslig hjälp har meddelat kostnaderna för hjälpen till domstolen, ska staten ta ut kostnaderna av den part som begärt bevisupptagning och översända pengarna till den utländska myndigheten.

I 3 kap. i lagen om samverkan föreskrivs det om verkställighet i vissa fall av en utländsk domstols beslut. Bestämmelserna ska endast tillämpas på verkställighet i Finland av beslut om rättegångskostnader som en utländsk domstol har meddelat mot en kärande eller en mellankommande part. Bestämmel-

serna tillämpas på basis av ett avtal och under förutsättning av ömsesidighet.

En part ska framställa en begäran om verkställighet hos tingsrätten, antingen direkt eller på diplomatisk väg. Bestämmelser om ansökans innehåll och bilagor finns i 17 § i lagen om samverkan. Tingsrätten ska avgöra ärendet utan att höra parterna och med iakttagande i tillämpliga delar av vad som föreskrivs om handläggning av ansökningsärenden. Om en ansökan om verkställighet har orsakat översättningskostnader, ska tingsrätten fastställa kostnaderna på ansökan av en part och även bestämma om verkställighet av dem. Det tas inte ut någon avgift för behandlingen av ärendet eller för en expedition som ska ges i det. Tingsrättens beslut får genast verkställas. Beslutet får överklagas genom ordinära rättsmedel.

I 4 kap. i lagen om samverkan föreskrivs det om beviljande av fri rättegång, dvs. om rätt till rättshjälp som bekostas med statens medel. I lagens 19 § sägs det att om en person helt eller delvis har beviljats fri rättshjälp i rättegångsstaten, har han eller hon rätt att få fri rättshjälp i det förfarande som gäller erkännande eller verkställighet av domen. Bestämmelsen tillämpas i förhållande till de stater som har tillträtt Haagkonventionen från 1980 om internationell rättshjälp (FördrS 47/1988). I lagen föreskrivs det inte om rätt till allmän rättshjälp för utländska parter. Bestämmelser om rätt till allmän rättshjälp finns i 2 § i rättshjälpslagen (257/2002).

Till skillnad från vad som är fallet i många andra stater möjliggör lagen inte att en utländsk kärende i tvistemål åläggs att ställa säkerhet för eventuella rättegångskostnader eller -avgifter som han eller hon ska betala (*cautio judicatum solvi*).

2.1.2 Specialförfattningar

Allmänt

I lagen om samverkan föreskrivs det om upptagning av bevisning på framställning av en utländsk myndighet, upptagning av bevisning inför en utländsk myndighet, verkställighet av ett beslut om rättegångskostnader och om rätt till rättshjälp i vissa fall.

Lagen tillämpas inte på lämnande av handräckning vid delgivning av handlingar, eftersom det på 1920-talet inte bestämdes om delgivning av handlingar genom lag utan genom förordning av republikens president. Bestämmelserna om delgivning av handlingar i Haagkonventionen från 1905 togs således in i förordningen om ömsesidigt biträde av finska och utländska myndigheter vid delgivning av handlingar i vissa fall (175/1923). Den förordningen upphävdes senare genom förordningen om ömsesidig rättshjälp vid delgivning av handlingar i mål och ärenden av privaträttslig natur (211/1982). Bestämmelserna och strukturen i lagen om samverkan och 1923 års förordning om delgivning grundar sig huvudsakligen på Haagkonventionen från 1905.

Konventionen från 1905 har ersatts av 1954 års konvention angående civilprocessen i förhållandena mellan konventionsstaterna (FördrS 2/1957, *Haagkonventionen från 1954*). Innehållsmässigt avviker 1905 och 1954 års konventioner dock inte från varandra i någon större utsträckning. Efter 1950-talet började man också utveckla konventionerna så att man förhandlade fram separata konventioner med begränsat tillämpningsområde om de olika delområdena i konventionerna. Bestämmelserna om delgivning av rättegångshandlingar och andra handlingar i konventionernas 1 kap. har ersatts av Haagkonventionen från 1965 om delgivning i utlandet av handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (FördrS 51/1969, *Haagkonventionen om delgivning från 1965*). Likaså har bestämmelserna om begäran om handräckning vid rättegång i 2 kap. ersatts av Haagkonventionen från 1970 om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (FördrS 37/1976, *Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970*). Konventionernas kapitel 3, 4 och 6, som gäller skyldighet att ställa säkerhet, kostnadsfri rättshjälp och bysättning, har ersatts av 1980 års konvention om internationell rättshjälp (FördrS 47/1988).

I samband med att de separata konventionerna sattes i kraft gjordes det ändringar i den nationella lagstiftningen.

Delgivning

I fråga om delgivning föreskrivs i förordningen om ömsesidig rättshjälp vid delgivning av handlingar i mål och ärenden av privaträttslig natur. Förordningens tillämpningsområde är allmänt. Förordningen tillämpas när en utländsk myndighet gör en framställning hos en finsk myndighet om delgivning av en handling i ett mål eller ärende av privaträttslig natur och när en finsk myndighet gör en framställning hos en utländsk myndighet om en sådan åtgärd, om inte annat har avtalats med den ansökande eller den mottagande staten. I förordningen bestäms det särskilt att i förhållandena mellan de nordiska länderna gäller i fråga om delgivning vad som särskilt avtalats eller föreskrivits om det. Bestämmelser om delgivning av handlingar har också utfärdats på Europeiska unionens nivå.

I förordningen sägs det att när en utländsk myndighet begär delgivning av en handling i Finland, ska en myndighet i en stat som har tillträtt Haagkonventionen om delgivning från 1965 rikta sin framställning till justitieministeriet. Myndigheterna i andra stater ska rikta sin framställning till utrikesministeriet. Enligt förordningen efterkomms inte framställningar om delgivning som strider mot Finlands rättsordning. I förordningen finns det bestämmelser om en framställnings innehåll och bilagor. Dessutom anges det i förordningen till vilken myndighet de handlingar som ska delges ska sändas. Handlingarna ska sändas till den tingsrätt inom vars område delgivningen ska verkställas. Om handlingarna har sänts till fel tingsrätt, ska de överföras till den behöriga tingsrätten på tjänstens vägnar. Handlingarna ska delges på det sätt som föreskrivs i finsk lag, om inte det har begärts att en särskild form ska iakttas. Den handling som ska delges ska översättas till finska eller svenska, utom om mottagaren samtycker till att ta emot en handling på ett främmande språk eller om det anses att mottagaren förstår det språk som handlingen är avfattad på tillräckligt bra.

Ett intyg över delgivningen sänds till utrikesministeriet eller justitieministeriet, som för sin del vidarebefordrar intyget till den utländska myndigheten. Staten svarar för kostnaderna för delgivningen. Detta betyder inte

att staten ska översätta de handlingar som ska delges. Den ansökande myndigheten ansvarar för att tillhandahålla översättningar på rätt språk, i enlighet med vad som föreskrivs om saken i staten i fråga. Om mottagaren vägrar ta emot en handling på ett främmande språk, ska uppgift om detta och handlingarna åter-sändas till myndigheten i den ansökande staten.

I förordningen föreskrivs det också om hur man gör en framställning om delgivning hos en utländsk myndighet. En framställning om delgivning av en stämning eller en kallelse i utlandet görs av domstolen. Regionförvaltningsverket ansvarar för att göra framställningar om delgivning av övriga handlingar. I förordningen föreskrivs det om en framställnings innehåll och bilagor. Om den mottagande staten är part i Haagkonventionen om delgivning från 1965, ska framställningarna sändas till utlandet genom justitieministeriet. Om det är fråga om någon annan stat, ska framställningen göras genom utrikesministeriet. En part svarar vid behov för översättningen av handlingar som ska översändas till utlandet.

Europeiska unionens förordningar är direkt gällande rätt i Finland. Bestämmelser om rättslig hjälp vid delgivning av handlingar finns i förordningen (EG) nr 1393/2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ("delgivning av handlingar") och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1348/2000 (*Europeiska unionens delgivningsförordning*).

Förordningen möjliggör användning av flera olika delgivningsformer. En handling kan delges genom sändande och mottagande organ och genom diplomatiska eller konsulära tjänstemän samt genom posttjänster eller direkt. Medlemsstaterna har meddelat kommissionen vilka delgivningssätt de godtar. I Finland är de allmänna domstolarna sändande organ vid delgivning av rättegångshandlingar och stämningsmännen sändande organ vid delgivning av andra handlingar än rättegångshandlingar.

Parten svarar för kostnaderna för översättning av handlingar som ska delges i någon annan medlemsstat.

Tingsrätterna är mottagande organ för framställningar om rättslig hjälp. Finland godtar att en handling delges mottagaren per post och även direkt. Direkt delgivning betyder att den person vars intresse rättegången gäller sänder den handling som ska delges direkt till den behöriga myndigheten i delgivningsstaten. Uppgifter om de delgivningssätt som medlemsstaterna godtar, myndigheternas kontaktinformation och de blanketter som ska användas finns på kommissionens hemsidor.

Europeiska unionens delgivningsförordning tillämpas i förhållandena mellan medlemsstaterna i stället för Haagkonventionerna om delgivning. I förhållandena mellan de nordiska länderna tillämpas dock fortfarande den nordiska överenskommelsen.

Överenskommelsen om inbördes rättshjälp mellan Finland, Island, Norge, Sverige och Danmark beträffande delgivning och bevisupptagning (FördrS 26/1975) har satts i kraft i Finland genom förordningarna 469/1975 och 470/1975. I förhållandena mellan de nordiska länderna ska den behöriga myndigheten sända en framställning om rättslig hjälp direkt till den myndighet i en fördragsslutande stat som ansvarar för delgivningen. En framställning om delgivning kan dock också, t.ex. i en situation där man inte känner till mottagarens adress, sändas till justitieministeriet i ett annat nordiskt land. Varken i överenskommelsen eller i den förordning som kompletterar den finns det några bestämmelser om delgivning per post. I praktiken godtar alla utom Norge direkt delgivning per post.

En framställning om delgivning och den handling som fogas till den ska avfattas på danska, norska eller svenska. Om det är försvårat från rättssäkerhetssynpunkt, behöver den handling som ska delges dock inte översättas. Detta är fallet t.ex. om svaranden är en finskspråkig person som är bosatt i Sverige. Den stat som verkställer delgivningen svarar för kostnaderna för denna.

Enligt den nordiska förordningen om rättslig hjälp är en enskild part skyldig att betala kostnaderna för bl.a. översändande av framställningen och översättning av handlingar. Detta betyder att en part som har gjort en stämningsansökan i ett civil- eller handels-

rättsligt ärende svarar för de kostnader som orsakas i Finland av att göra framställningen om delgivning. I praktiken ska parten betala en expeditionsavgift på 60 euro för översändande av handlingen för delgivning till utlandet (se 5 § i statsrådets förordning 1057/2013 om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer). Någon avgift tas dock inte ut för ärenden som handläggs i domstol i det fallet att rättegångsavgift eller ansökningsavgift tas ut. En part ansvarar för översättningen av stämningsansökan och de bilagor som behövs. Domstolen ansvarar dock för översättningen av sina egna handlingar, t.ex. stämningen.

Delgivningen av andra handlingar än rättegångshandlingar i ett annat nordiskt land sköts av Regionförvaltningsverket. Den person som begär delgivning ansvarar för kostnaderna för delgivningen och översättning av handlingar i dessa ärenden.

Bevisupptagning

Bestämmelser om upptagning av bevisning och framställningar om rättslig hjälp vid bevisupptagning finns förutom i lagen om samverkan också i specialförfattningar, internationella överenskommelser och Europeiska unionens lagstiftning.

Bestämmelserna i 1 och 2 kap. i lagen om samverkan grundar sig på bestämmelserna om lämnande av rättslig hjälp genom bevisupptagning i Haagkonventionen från 1905. De bestämmelser i lagen om samverkan som hänför sig till bevisning ändrades i praktiken inte alls vid ratificeringen av Haagkonventionen från 1954 eller ens vid ratificeringen av Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970. Bestämmelserna i lagen om samverkan, dvs. i praktiken det förfarande som föreskrivs i Haagkonventionen från 1905, ska således tillämpas i rättshjälpssituationer där det inte finns något gällande avtals- eller annat arrangemang om bevisupptagning mellan Finland och den främmande staten i fråga.

Bestämmelserna i Haagkonventionerna från 1905 och 1954 reviderades genom Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970. Konventionen sattes i kraft i Finland genom förordningen (574/1976). I konven-

tionen överfördes kontakterna mellan parterna till centrala myndigheter. Utrikesministeriet utsågs till central myndighet i Finland. Finland godtog inte framställningar om rättslig hjälp på andra språk än Finlands officiella språk. Bestämmelserna om förfarandet ändrades 1980 så att även framställningar på engelska godtogs. Genom förordningen angående tillämpning av konventionen om bevisupptagning i utlandet i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur från 1982 upphävdes 1976 års förordning, och dess bestämmelser överfördes till behövliga delar till den nya förordningen. Samtidigt bestämdes det att justitieministeriet är central myndighet.

Till övriga delar ska bestämmelserna i Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970 tillämpas som sådana.

Enligt Haagkonventionen från 1970 om bevisupptagning får en framställning om bevisupptagning göras förutom på det språk som används av den anmodade myndigheten även på engelska eller franska. På grund av en reservation får framställningar till Finland dock inte göras på franska. På samma sätt som enligt lagen om samverkan och Haagkonventionerna från 1905 och 1954 ska man iakttä de processuella bestämmelserna i den anmodade staten när man vidtar en begärd åtgärd. Om den ansökande staten har begärt att ett särskilt förfarande som avviker från lagen i den anmodade staten ska iaktas, får den anmodade staten dock vägra att göra detta endast om det är oförenligt med den statens lag eller rättspraxis eller om det är omöjligt av praktiska orsaker. Finland har för sin del meddelat att Finland inte efterkommer vissa typer av framställningar om bevisupptagning vilka hänför sig till det i Common Law-länder tillämpade förfarandet pre-trial discovery of documents.

Enligt konventionen får en person genom tvångsmedel åläggas att infinna sig vid domstol för att höras eller annars för att utföra en begärd åtgärd endast om sådana tvångsmedel får användas i en motsvarande situation enligt finsk lag. Konventionen innehåller också bestämmelser om att domaren i den ansökande staten får närvara vid bevisupptagningen och om rätt och skyldighet för vittnen att vägra efterkomma en begäran om bevisning.

Inga avgifter får tas ut för att lämna rättslig hjälp eller för arvoden till vittnen. Den anmodade staten får dock ta ut en ersättning för arvoden till sakkunniga eller tolkar och för särskilda kostnader som orsakats av att man iakttagit ett särskilt förfarande som den ansökande staten har begärt. Av konstitutionella skäl får ersättning även krävas för vissa andra kostnader för att lämna hjälpen. I praktiken möjliggör bestämmelsen att t.ex. Förenade kungariket och Irland av en ansökande stat får kräva ersättning för kostnader för att kalla vittnen till domstolen. Finland tar inte ut några sådana kostnader av en ansökande stat.

I konventionen från 1970 om bevisupptagning finns det dessutom bestämmelser om rätt för diplomatiska företrädare, konsulära tjänstemän och särskilt utsedda kommissionärer att i vissa fall ta upp bevis i ett mål eller ärende som är anhängigt i utlandet.

Den nordiska överenskommelsen om rättslig hjälp gäller förutom delgivning också bevisupptagning. På samma sätt som vid delgivning sker kontakterna mellan myndigheterna enligt överenskommelsen direkt och inte genom en central myndighet. När det gäller bevisupptagning ska den behöriga myndigheten, i Finland domstolen, översända framställningar direkt till den behöriga myndigheten i en annan fördragsslutande stat. Den förordning som preciserar bestämmelserna i överenskommelsen möjliggör dock att justitieministerierna i de nordiska länderna används som central myndighet.

Enligt 8 § 1 mom. i den nordiska rättshjälpsförordningen svarar justitieministeriet för översättningen av de behövliga handlingarna både när rättslig hjälp lämnas och begärs. För kostnaderna för själva bevisupptagningen svarar den stat där bevisupptagningen sker. Den staten får dock återkräva kostnader för sakkunnigbevisning eller betydande översättningskostnader av den ansökande staten.

Inom Europeiska unionen föreskrivs det om bevisupptagning i rådets förordning (EG) nr 1206/2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur (*Europeiska unionens bevisupptagningsförordning*). Förordningen är direkt tillämplig i medlemsstaterna och har

företråde framför den nationella lagstiftningen.

Europeiska unionens bevisupptagningsförordning tillämpas i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur. Kontakterna mellan medlemsstaterna sker genom direkta förbindelser, dvs. de behöriga domstolarna gör och tar emot framställningar om bevisupptagning direkt. Det centrala organ som ska utses av medlemsstaterna, i Finland justitieministeriet, får dock ge information till domstolarna, lösa problemsituationer och på begäran vidarebefordra framställningar i undantagsfall.

I förordningen föreskrivs det om ett omfattande system med standardformulär och tidsfrister för att effektivisera möjligheterna att få rättslig hjälp.

En framställning ska göras på den anmodade medlemsstatens språk, men medlemsstaterna ska dessutom ange ett annat officiellt språk i gemenskapen som de godtar för framställningar. Finland har angett att Finland godtar framställningar om rättslig hjälp på engelska.

De processuella bestämmelser som hänför sig till själva bevisupptagningen motsvarar i hög grad bestämmelserna i Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970. T.ex. får en person genom tvångsmedel åläggas att infinna sig vid domstol för att höras eller annars att utföra en begärd åtgärd endast om sådana tvångsmedel får användas i en motsvarande situation enligt finsk lag. Den som har rätt eller skyldighet till detta enligt lagen i den anmodade eller den ansökande staten får vägra vittna eller företa en annan motsvarande åtgärd.

Inga avgifter får heller tas ut för att lämna rättslig hjälp. Den ansökande domstolen får dock ombes att ersätta arvoden till sakkunniga eller tolkar samt särskilda kostnader för att iakttä ett särskilt förfarande som den har begärt. I förordningen finns det inga bestämmelser om parternas ersättningsansvar gentemot staten, utan denna fråga ska bestämmas i nationell lag. I Finland är en part som har begärt att en sakkunnig hörs medelst rättslig hjälp skyldig att betala ersättningen till den sakkunniga med stöd av 17 kap. 40 § 2 mom. i rättegångsbalken.

I förordningen har man inte tagit in den undantagsbestämmelse i artikel 26 stycke 1 i

Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970 enligt vilken ersättningar av konstitutionella skäl får krävas även för vissa andra kostnader för att lämna rättslig hjälp. Det är således inte möjligt att begära ersättning för kostnader för att kalla vittnen till domstol med stöd av bevisupptagningsförordningen (se EGD C-283/09 Artur Weryński mot Mediatel 4B spółka z.o.o.).

Förordningen gör det dessutom möjligt att ta upp bevis direkt i ansökande domstolen. Bevisen tas då upp utan den anmodade statens medverkan. Enligt förordningen får ett vittne höras direkt vid ett sammanträde i den ansökande domstolen per telefon eller med användande av videokonferens och i enlighet med det som föreskrivs om bevisupptagning i den statens lagstiftning. Direkt bevisupptagning får ske endast om den kan genomföras på frivillig grund utan att tvångsmedel behövs. För direkt bevisupptagning krävs det tillstånd av det centrala organet. En framställning om tillstånd som hör till förordningens tillämpningsområde får avslås endast om den strider mot grundläggande rättsprinciper i den anmodade medlemsstaten.

Europeiska unionens bevisupptagningsförordning tillämpas i förhållandena mellan medlemsstaterna i stället för Haagkonventionerna från 1954 och 1970. Förordningen tillämpas också i förhållandena mellan Finland och Sverige.

Bevisupptagning inför en utländsk myndighet

Bestämmelser om hur man gör en framställning om rättslig hjälp vid bevisupptagning finns i de överenskommelser och författningar som behandlades i föregående avsnitt.

I förhållandena mellan de stater som har tillträtt Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970 iakttas bestämmelserna i den konventionen, i enlighet med vad staten i fråga har meddelat om iakttagandet av dem. Bestämmelserna i konventionen har behandlats ovan i det avsnitt som gäller bevisupptagning. En framställning om rättslig hjälp översänds till en främmande stats centrala myndighet genom justitieministeriet, översatt till ett språk som den anmodade staten god-

tar. Staten svarar för översättningen av framställningen och kostnaderna för översättning.

Såsom det konstaterades ovan, gäller mellan de nordiska länderna den nordiska överenskommelsen om rättslig hjälp genom delgivning och bevisupptagning. Justitieministeriet sköter översättningen av de handlingar som behövs. För kostnaderna för själva bevisupptagningen svarar den stat där bevisupptagningen sker. Den staten får dock återkräva kostnader för sakkunnigbevisning eller betydande översättningskostnader av den ansökande staten.

Enligt 7 § i den nordiska förordningen om rättslig hjälp ska en enskild part ersätta den myndighet som har gjort framställningen för vissa kostnader, t.ex. översättningskostnader, som orsakats av en framställning om bevisupptagning som parten har gjort. Enligt förordningens 8 § 1 mom. svarar justitieministeriet för översättningen.

I förhållandena mellan medlemsstaterna i Europeiska unionen tillämpas Europeiska unionens förordning om bevisupptagning. EU-förordningen tillämpas också i förhållandena mellan Finland och Sverige. I förhållandena mellan Finland och Danmark tillämpas den nordiska överenskommelsen och den förordning som kompletterar den.

Skyldighet att infinna sig i domstol i en främmande stat

För att kunna få det bevismaterial som behövs och för att garantera muntligheten och omedelbarheten vid rättegången är det nödvändigt att i princip var och en ska vara skyldig att på kallelse infinna sig för att höras i domstol. För att säkerställa att denna skyldighet fullgörs finns det i de flesta rättssystemen möjlighet att använda tvångsmedel. I Finland kan ett vittne som har uteblivit utan giltiga skäl dömas till böter, vittnet kan åläggas att infinna sig i domstolen vid vite eller det kan förordnas att vittnet ska hämtas till domstolen.

Skyldigheten för ett vittne att infinna sig i domstol för att höras begränsar sig dock till personer som vistas på rättegångsstatens territorium. I praktiken kan ett vittne som vistas utomlands inte åläggas att infinna sig i dom-

stol som vittne. Om ett vittne inte frivilligt kommer från en annan stat för att höras i domstol i ett tvistemål, ska bevisningen tas upp genom rättslig hjälp på det sätt som har avtalats om detta med den främmande staten eller, mellan EU:s medlemsstater, på det sätt som föreskrivs i bevisupptagningsförordningen. Den anmodade staten får i en sådan situation genom tvångsmedel ålägga vittnet att infinna sig för att höras, på det sätt som föreskrivs om användning av tvångsmedel i motsvarande nationella situationer. Bestämmelser om användning av tvångsmedel vid bevisupptagning finns bl.a. i artikel 10 i Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970 och artikel 13 i Europeiska unionens bevisupptagningsförordning. Regeln är att när tvångsmedel behövs, ska man tillämpa lagstiftningen i den anmodade staten i fråga om dem.

Mellan de nordiska länderna gäller dock en betydligt mer långtgående enhetlig lagstiftning om skyldigheten att infinna sig i en domstol i ett annat nordiskt land än den som nämns ovan. Enligt lagen (349/1975) är en person som är bosatt eller vistas i ett nordiskt land skyldig att infinna sig vid en domstol i ett annat nordiskt land för att höras som vittne i såväl tvistemål som brottmål. En målsägande i ett brottmål och en part i ett tvistemål i vilket förlikning inte är tillåten har motsvarande skyldighet. Om vittnet eller parten trots kallelse uteblir från en domstol i ett annat nordiskt land får tvångsmedel användas mot honom eller henne, dock enbart böter eller vite. Det får inte bestämmas om hämtning av ett vittne från ett annat nordiskt land. Om vittnet har infunnit sig i domstolsstaten, får alla de tvångsmedel som föreskrivs i den interna lagstiftningen användas mot vittnet, även hämtning.

I förordningen (446/1975) bestäms det om ersättning till en person som kallats från ett annat nordiskt land för att höras i finsk domstol. Ersättningarna betalas av statens medel. I vissa situationer är en part skyldig att kompensera staten för den ersättning som har betalats av statens medel till en person som har kallats till domstolen.

Bevisning för att bevaka en rättighet i utlandet

I Finland gäller lagen om bevisning för bevakande av rätt i utlandet (4/1927). Medan lagen om samverkan i första hand tillämpas på framställningar om bevisupptagning som görs av de rättsliga myndigheterna, tillämpas lagen om bevisning för bevakande av rätt i utlandet på framställningar som görs av enskilda. Det kan anses att i lagen bestäms om internationell rättslig hjälp i anslutning till bevisning som den behöriga myndigheten på begäran lämnar enskilda.

Enligt lagens 1 § får den som har att bevisa en viss rättighet i utlandet, om han eller hon enligt finsk lag får avlägga ed, vid en allmän underrätt avge och med ed bekräfta en utsaga eller en uppgift som kan behövas för att styrka en sådan rätt.

Tillämpningen av lagen förutsätter inte att en rättegång är anhängig i det ärende för vilket åtgärden i fråga begärs. Av förarbetena till lagen (RP 42/1926 rd) framgår det att lagen är tänkt att tillämpas i situationer där en person behöver en utsaga eller handling som har givits under ed eller vars riktighet har besträckt på något annat sätt i en Common Law-stat, främst Förenta staterna, t.ex. för att få ut sin arvslott efter en person som har avlidit i den staten, en olycksfalls- eller militärsättning eller någon annan motsvarande ersättning. I dessa situationer kan s.k. affidaviter och depositioner vara nödvändiga för att styrka rättigheten.

Ursprungligen var syftet att endast personer bosatta i Finland skulle ha en sådan rätt att få en utsaga bekräftad, men lagförslaget ändrades vid utskottsbehandlingen (LaUB 7/1926 rd) så att även personer som är bosatta i utlandet fick samma rätt.

Enligt lagens 2 § får en person, oberoende av var han eller hon är bosatt, låta höra ett vittne vid en allmän underrätt i Finland för att styrka en rättighet i utlandet. Vid tillämpningen av bestämmelsen saknar det betydelse om en rättegång är anhängig eller var den som begär hörande av vittnet är bosatt.

Eftersom det ska upprättas en expedition över edgång, förhör eller någon annan förretning i de fall som anges i lagen, ska den enligt lagens 5 § 2 mom. på begäran upprättas i en viss form eller bestyrkas på ett visst sätt. I praktiken betyder detta att expeditionen

ska uppfylla de formkrav som gäller för t.ex. en affidavit i en viss stat.

Enligt lagens 4 § ska notarius publicus på begäran bekräfta riktigheten av namnteckningar samt skriftliga bevis och andra handlingar som behövs för det ändamål som anges i 1 §. Bestämmelsen möjliggör dock inte att t.ex. en affidavit som avses i lagens 1 § bekräftas med ed i magistraten. Enligt lagens 4 § 2 mom. ska bekräftelse med ed ske i domstolen. Notarius publicus får endast bekräfta riktigheten av namnteckningar, bevis och andra handlingar.

I praktiken har notarius publicus på begäran också bekräftat riktigheten av underskrifter av utsagor som har upprättats i den form som föreskrivs för affidaviter. Detta bekräftande kan dock inte anses jämförbart med att ta emot ed som gäller riktigheten av en vittnesutsaga eller en skriftlig utsaga. Eftersom myndigheterna i Common Law-staterna i fråga dock har ansett det räcka att magistraten har bekräftat namnteckningens och handlingens riktighet, har förfarandet iakttagits i praktiken.

Underlättande av rättegångar av internationell karaktär

I Haagkonventionen från 1980 om internationell rättshjälp föreskrivs det om rätten till allmän rättshjälp, översändande av ansökningar om rättslig hjälp från en stat till en annan, översättning av de handlingar som ansluter sig till en ansökan om rättslig hjälp, skyldighet att ställa säkerhet för rättegångskostnader, verkställbarhet av beslut om rättegångskostnader och avgifter, kopior av offentliga handlingar, gäldsfångelse och immunitet för vittnen och sakkunniga (*Haagkonventionen från 1980*).

Såsom det redan konstateras ovan i det avsnitt som gäller innehåll i lagen om samverkan, har konventionens bestämmelser om verkställbarhet av beslut om rättegångskostnader och -avgifter överförts till den lagens 4 kap., och i lagen finns det på motsvarande sätt inte några bestämmelser om skyldighet att ställa säkerhet för att trygga verkställigheten av dessa avgifter. I 3 kap. i lagen om samverkan sägs det att om en person helt eller delvis har beviljats fri rättshjälp i rätte-

gångsstaten, har han eller hon rätt att få fri rättshjälp i det förfarande som gäller erkännande eller verkställighet av domen. De övriga bestämmelserna om rätten till allmän rättshjälp finns i 2 § 2 mom. i rättshjälpslagen.

I lagen har man inte tagit in särskilda bestämmelser om översändandet av ansökningar om rättslig hjälp till en annan fördragsslutande stat, utan till dessa delar tillämpas bestämmelserna i konventionen direkt.

Detsamma gäller översättningen av ansökningar och deras bilagor. Enligt konventionen ska ansökningar om rättslig hjälp översändas och tas emot genom den centrala myndigheten, i Finland justitieministeriet. Justitieministeriet ska bl.a. se till att ansökan och de handlingar som bifogas den har översatts till ett språk som den anmodade staten godtar. Den stat som översänder ansökan svarar för kostnaderna. Ingen avgift får tas ut för att översända, ta emot och handlägga en ansökan om rättslig hjälp. Om en person har beviljats fri rättegång i ursprungsstaten, får inga avgifter tas ut av honom eller henne för delgivning, bevisupptagning eller socialutredningar, med undantag för arvoden till översättare och sakkunniga.

Finland har även tillträtt den europeiska överenskommelsen om översändande av ansökningar om fri rättegång (FördrS 42/1980). Tillämpningsområdet för den överenskommelsen är mer omfattande än för Haagkonventionen från 1980 i det avseendet att överenskommelsen tillämpas förutom på mål och ärenden av civil eller kommersiell natur också på mål och ärenden av administrativ natur. Bestämmelserna om översändande av ansökningar om rättslig hjälp motsvarar huvudsakligen de motsvarande bestämmelserna i Haagkonventionen från 1980.

Både till konventionen och till överenskommelsen har det fogats formulär för de blanketter som ska användas vid översändandet av ansökningar.

Erkännande och verkställighet av domar

En dom som har meddelats i en främmande stat erkänns eller verkställs som utgångspunkt inte i Finland, om inte något annat har

avtalats med den främmande staten i fråga. Såsom det redan konstaterats ovan i flera olika sammanhang, verkställs vissa beslut om rättegångskostnader och -avgifter som har meddelats av stater som har tillträtt Haagkonventionerna från 1980 och 1954 i Finland.

Domar som har meddelats av Europeiska unionens medlemsstater på civil- och handelsrättens område erkänns och verkställs på det sätt som föreskrivs om detta i rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (*Bryssel I-förordningen*). Bryssel I-förordningens bestämmelser har sedermera reviderats och den omarbetade Bryssel I-förordningen (EU 1215/2012) blir tillämplig den 10 januari 2015. I förhållandena mellan de s.k. Luganostaterna (Norge, Island och Schweiz) erkänns och verkställs motsvarande domar på det sätt som föreskrivs om detta i 2007 års konvention om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (*Luganokonventionen från 2007*). Till tillämpningsområdet för Bryssel I-förordningen och Luganokonventionen från 2007 hör även beslut om rättegångskostnader och avgifter i tvistemål.

I de nordiska länderna erkänns och verkställs domar som gäller privaträttsliga anspråk på det sätt som föreskrivs i konventionen mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (FördrS 56/1977). I Finland har man på basis av konventionen stiftat lagen (588/1977) om erkännande och verkställighet av nordiska domar angående privaträttsliga anspråk (*den nordiska verkställighetslagen*). Lagen är dock subsidiär i förhållande till Bryssel I-förordningen och Luganokonventionen från 2007 och blir därför sällan tillämplig.

En konvention om avtal om val av domstol ingicks i Haag 2005. Konventionen gäller den internationella behörigheten för domstolar, som bestäms på basis av ett avtal om val av domstol, samt erkännande och verkställighet av en dom som meddelats av en domstol som är behörig utifrån ett sådant avtal. Konventionen tillämpas med vissa begränsningar på exklusiva avtal om val av domstol i

internationella tvistemål på privaträttens område. Ingåendet av konventionen omfattas av Europeiska unionens exklusiva kompetens. Unionen inledde åtgärder för att godkänna konventionen vid ingången av 2014. Efter att unionen har deponerat godkännandeinstrumentet i Haag träder konventionen i kraft i Finland utan särskilda ikraftträdandeåtgärder, på det sätt som anges i konventionen. Konventionen träder sannolikt i kraft för unionens medlemsstaters del senast 2015. Konventionen är subsidiär i förhållande till Bryssel I-förordningen och Luganokonventionen från 2007.

Framställningar som gäller upplysningar om lagstiftning

I den europeiska konventionen från 1968 angående upplysningar om innehållet i utländsk rätt och i dess tilläggsprotokoll från 1978 (FördrS 58/1990) föreskrivs det om skyldighet för konventionsstaterna att lämna rättsliga myndigheter i främmande stater upplysningar om sin lagstiftning och rättspraxis och sitt rättssystem. Till tillämpningsområdet för detta system hör framställningar om utredningar om civil- och handelsrätt, straffrätt och processrätt. I konventionen finns det ett system med centrala myndigheter. Den centrala myndigheten i Finland är justitieministeriet.

En framställning som gäller upplysningar om lagstiftning ska jämte bilagor översändas på den anmodade statens officiella språk. Svaret ska lämnas på den anmodade statens språk, vilket i praktiken betyder att Finland översänder svar på finska eller svenska. Inga kostnader får tas ut för svaret, utom om någon annan än en myndighet har upprättat svaret och den som gjorde framställningen har godkänt kostnaderna för det. Systemet kan med fog anses komplicerat.

I förhållandena mellan Europeiska unionens medlemsstater sköts framställningar som hänför sig till lagstiftning och rättssystem genom det europeiska rättsliga nätverket (mål och ärenden av civil och kommersiell natur).

Det europeiska rättsliga nätverket inrättades 2001 genom rådets beslut (2001/470/EG) för att förbättra, förenkla och påskynda det

rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna. Nätverket inledde sin verksamhet den 1 december 2002. Nätverket ska bl.a. arbeta för att förfaranden med gränsöverskridande konsekvenser fungerar smidigt och sprida information. I praktiken går det lätt att på elektronisk väg göra framställningar som gäller medlemsstaternas lagstiftning via nätverket.

Nätverket har också knutits till ibruktagandet av flera civilrättsliga EU-instrument och uppföljningen av deras tillämpning.

Varje medlemsstat har utsett en kontaktpunkt och sambandspersoner som medlemmar i nätverket. Dessutom finns det fackorganisationer inom det rättsliga området från alla medlemsstaterna som medlemmar i nätverket. Medlemmarna i nätverket sammanträder regelbundet för att utbyta information och erfarenheter och granska praktiska och juridiska frågor som hänför sig till genomförandet av gemenskapens lagstiftning.

Det rättsliga nätverket har en webbplats som är öppen för alla där det finns en stor mängd information på unionens samtliga språk om gemenskapslagstiftningen, medlemsstaternas rättssystem och de civilrättsliga förfarandena i medlemsstaterna.

Rättslig hjälp till övernationella organ

I lagen (22/1930) föreskrivs det om handräckning som i Finland bör meddelas vissa internationella organ och om sådana organs befogenhet. Bestämmelserna i lagen kompletteras av förordningen angående finsk myndighets skyldighet att meddela handräckning åt vissa internationella organ (214/1930) och förordningen huru ersättning i ärenden, som angå handräckning åt utländsk judiciell myndighet eller vissa internationella organ, skall utbetalas (215/1930).

I lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen (1554/1994) föreskrivs det bl.a. om internationell rättshjälp som ska lämnas EU-domstolen och om justitieministeriets uppgift som kontaktmyndighet i ärenden som gäller beviljande av allmän rättshjälp vid EU-domstolen. Enligt lagens 2 § 1 mom. ska en allmän underrätt på begäran av Europeiska unionens domstol så som bestäms i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas

vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/1930) lämna rättshjälp för att höra vittnen eller sakkunniga eller för att ta emot andra bevis.

Lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet hänför sig till de konventioner om bl.a. fredlig lösning av mellanstatliga tvister som ingicks vid den andra fredskonferensen i Haag 1907. Den omfattande fördragshelheten (FördrS 11/1924) består av flera konventioner, varav de flesta hänför sig till rättsregler under krig.

Den konvention om avgörandet på fredlig väg av internationella tvister som ingår i fördragshelheten innehåller bestämmelser om olika procedurer som staterna i första hand ska använda för att lösa sina inbördes tvister utan att behöva ta till våld, i praktiken krig. Sådana procedurer är bona officia ("goda tjänster") och medling, användning av internationella undersökningskommissioner och internationell skiljedom. Bestämmelserna om procedurer i konventionen förutsätter att handräckning i form av internationell rättslig hjälp får lämnas överenskomna tvistlösningsorgan i en konventionsstat och att dessa organ har befogenheter att själva skaffa bevis och utredningar i en konventionsstat som är part i en tvist.

Sådana internationella, dvs. övernationella, organ som avses i lagen är bl.a. den i 1 § nämnda fasta mellanfolkliga domstolen (numera internationella domstolen) och den permanenta skiljedomstolen, som båda finns i Haag.

Den internationella domstolen avgör rättsliga tvistemål som förs till den av en stat med stöd av internationell rätt. Den permanenta skiljedomstolen erbjuder olika förfaranden för att lösa tvister mellan dels stater, dels stater och enskilda samt tvister där en mellanstatlig organisation är part. Sådana förfaranden är bl.a. skiljeförfarande, förlikning, undersökningsnämnder som svarar för insamling av information och tjänster för att lösa tvister.

Finland har också ingått flera bilaterala överenskommelser med olika stater om förlikning, skiljedom och rättsligt avgörande av tvister (se t.ex. FördrS 36/1924, 7/1925,

2/1929, 3/1929, 11/1929, 5/1930, 2/1932 och 4/1933).

Varken de konventioner som ingicks i samband med den andra fredskonferensen i Haag och bestämmelserna om tvistlösning i de konventionerna eller de bilaterala överenskommelserna om lösning av mellanstatliga tvister passar på ett naturligt sätt in bland de överenskommelser som gäller rättslig hjälp i mål och ärenden av civil och kommersiell natur, inte ens i det fallet att den mellanstatliga tvisten är av civilrättslig natur, eftersom hänskjutandet av en tvist till ett tvistlösnings- eller förlikningsorgan grundar sig på internationell rätt.

Det är således inte möjligt att tillämpa lagen om samverkan direkt på ett sådant organ. Genom att man stiftade lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet utsträcktes det mellanstatliga samarbetet till att gälla även dessa övernationella organ. Senare har den internationella rättsliga hjälpen utsträckts till att gälla även EU-domstolen, genom lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen.

Bilaterala överenskommelser om internationell rättslig hjälp

Finland har ingått ett flertal bilaterala överenskommelser om rättslig hjälp, bl.a. med Förenade kungariket (FördrS 3/1934), Sovjetunionen, senare Ryssland och Ukraina (FördrS 47—48/1980, FördrS 82/1994), Polen (FördrS 67—68/1981), Ungern (FördrS 39—40/1982) och Österrike (FördrS 29/1988).

Den mest centrala av dessa är överenskommelsen om rättsskydd och rättshjälp i mål och ärenden av civil- och familjerättslig natur samt i brottmål, som fortfarande tillämpas i förhållandena mellan Finland och Ryssland. De övriga bilaterala överenskommelserna om rättslig hjälp som nämns ovan tillämpas just inte i praktiken, eftersom de har åsidosatts av multilaterala konventioner och EU-instrument på det rättsliga området som har tillkommit senare. Överenskommelsen med Förenade kungariket tillämpas dock på vissa områden som hör till kungariket, så-

som Isle of Man, Bermuda och Caymanöarna.

Den överenskommelse om rättslig hjälp som ingåtts med Ryssland innehåller bestämmelser om rättsskydd, rättshjälp mellan myndigheterna, kontaktordning, formen för en framställning om rättshjälp, ordningen för genomförande av en framställning, delgivning av handlingar, rätt för vittnen och sakkunniga att vägra avge utlåtande, immunitet för en person som kallas till en myndighet, överlämnande av intyg och andra handlingar, de språk som ska användas, utbyte av information, rättshjälpskostnader, avstående från skyldighet att ställa säkerhet, rätt till allmän rättshjälp för de fördragsslutande parternas medborgare och översändande av en ansökan om allmän rättshjälp. Överenskommelsen innehåller dessutom särskilda bestämmelser som hänför sig till familjerätten och straffrätten.

Enligt överenskommelsen görs en framställning om rättshjälp alltid av en rättslig myndighet, och kontakterna sköts på diplomatisk väg.

Ryssland tillträdde Haagkonventionen om delgivning från 1965 och Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970 på 2000-talet. Den bilaterala överenskommelsen om rättslig hjälp håller således på att minska i betydelse.

3 Internationell jämförelse

3.1 EU-lagstiftningen

3.1.1 Delgivning av handlingar

Mellan EU:s medlemsstater tillämpas Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ("delgivning av handlingar") och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1348/2000. Förordningen har ersatt den tidigare delgivningsförordningen nr 1348/2000.

I förhållande till Sverige och Danmark tillämpas dock fortfarande den nordiska överenskommelsen om rättslig hjälp.

För att förordningen ska bli tillämplig förutsätts det att den som gör en framställning om delgivning känner till mottagarens adress.

Delgivningen av rättegångshandlingar och andra handlingar grundar sig på direkta kontakter mellan de personer eller myndigheter som svarar för översändandet och delgivningen av handlingarna. För detta ändamål har medlemsstaterna utsett organ som ska översända och ta emot framställningar om delgivning. Medlemsstaterna har dessutom utsett en central enhet (i det följande den centrala myndigheten) som bl.a. ska ge information och söka lösningar på svårigheter som kan uppstå när handlingar översänds.

De handlingar som ska delges får översändas till det mottagande organet på varje lämpligt sätt, förutsatt att informationen i handlingen är väl läsbar. Handlingarna ska åtföljas av en blankett vars formulär har bifogats förordningen. I förordningen föreskrivs det också om översändande av handlingar genom diplomatiska eller konsulära tjänstemän.

Mottagaren ska få blanketten på det språk som man har kommit överens om på förhand. Sökanden ansvarar för en eventuell översättning av blanketten. Enligt förordningen ska varje medlemsstat ange åtminstone ett alternativt språk som det godtar för blanketterna. Som alternativt språk har de övriga staterna angett engelska, men Luxemburg kräver att få blanketterna på franska eller tyska.

Som utgångspunkt behöver handlingar som ska delges inte översättas. Om en handling som ska delges inte har avfattats på den mottagande medlemsstatens officiella språk eller ett språk som mottagaren förstår, får mottagaren dock vägra ta emot handlingen. Också företag får vägra ta emot en delgivning på dessa grunder.

I förordningen föreskrivs det om ett flertal tidsfrister för att påskynda delgivningsförfarandet. Det mottagande organet ska t.ex. senast sju dagar efter att det har tagit emot en handling sända ett kvitto till det sändande organet och ta kontakt med detta, om handlingen är bristfällig.

Delgivningen av en handling sker antingen enligt lagstiftningen i den mottagande medlemsstaten eller, i mån av möjlighet, på ett sätt som begärts av det sändande organet.

Om det mottagande organet inte har kunnat genomföra delgivningen inom en månad efter mottagandet, ska det underrätta det sändande organet med användande av standardformuläret. Det sändande organet får ett intyg när delgivningen har genomförts.

Om en stämningsansökan eller någon motsvarande handling har delgivits och svaranden inte har inställt sig, får domstolen inte avgöra saken genom en tredskodom förrän det har konstaterats att handlingen har delgetts enligt en delgivningsform som föreskrivs i den mottagande medlemsstatens lagstiftning eller handlingen har överlämnats på något annat sätt som är tillåtet enligt förordningen.

Den mottagande medlemsstaten får inte utkräva avgift eller kostnadsersättning för delgivning av rättegångshandlingar från en medlemsstat. Sökanden ska dock betala eller ersätta kostnader som föranletts av anlitande av stämningsman eller annan person som är behörig enligt lagen i den mottagande medlemsstaten eller användandet av en särskild delgivningsform. För delgivning som en myndighet har genomfört enligt förordningen tas det ut en avgift hos den som begärt delgivning, t.ex. i Nederländerna (65 euro), Belgien (135 euro), Luxemburg (138 euro) och Frankrike (50 euro). I Finland svarar staten för avgiften för delgivning av en stämningsansökan eller någon motsvarande handling.

Delgivning per post är det vanligaste delgivningssättet. Förordningen möjliggör också att handlingarna sänds per post direkt till mottagaren som en rekommenderad försändelse med mottagningsbevis eller motsvarande. Bestämmelserna om översättning av handlingar gäller även delgivning per post. Om det inte finns någon översättning, ska framställningen åtföljas av ett standardformulär enligt förordningen där det informeras om möjligheten att vägra ta emot handlingen.

Varje person som har ett intresse av ett rättsligt förfarande får även låta delge rättegångshandlingar direkt genom stämningsmän, tjänstemän eller andra behöriga personer i den mottagande medlemsstaten, förutsatt att en sådan direkt delgivning är tillåten enligt den medlemsstatens lagstiftning.

En framställning om delgivning ska överlämnas direkt till det mottagande organet i en

annan medlemsstat. På kommissionens hemsidor finns det uppgifter om de mottagande organen.

Förordningen har företrädare framför bestämmelserna i internationella överenskommelser som medlemsstaterna har ingått och i synnerhet Haagkonventionen från 1965.

3.1.2 Bevisupptagning och framställningar om bevisupptagning

Rådets förordning (EG) nr 1206/2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur trädde i kraft fullt ut den 1 januari 2014. Kommunikationen sköts genom direkta kontakter, dvs. de behöriga domstolarna gör och tar emot de framställningar om bevisupptagning som avses i förordningen. Systemet underlättas dock av ett arrangemang med centrala organ. Det centrala organet, i Finland justitministeriet, kan ge information till domstolarna, lösa problemsituationer och vidarebefordra framställningar i undantagsfall.

I förordningen föreskrivs det om ett omfattande system med standardformulär och tidsfrister för att effektivisera möjligheterna att få rättslig hjälp.

En framställning om bevisupptagning ska göras på den anmodade medlemsstatens språk, men medlemsstaterna ska ange ett annat officiellt språk i gemenskapen som de godtar. Finland godtar framställningar på engelska.

De processuella bestämmelser som hänförs till själva bevisupptagningen motsvarar i hög grad bestämmelserna i Haagkonventionen från 1970 om bevisupptagning. Inga avgifter får t.ex. tas ut för att lämna rättslig hjälp. Den domstol som har begärt rättslig hjälp får dock ombes att ersätta arvoden till sakkunniga eller tolkar samt kostnader för att iaktta ett särskilt förfarande som den har begärt.

I förordningen finns det också bestämmelser om omedelbar bevisupptagning av den ansökande domstolen. Syftet med bestämmelserna är att göra det möjligt att - genom att utnyttja modern teknik - höra ett vittne per telefon eller genom videokonferens direkt vid ett sammanträde i den ansökande dom-

stolen, i enlighet med lagstiftningen i domstolsstaten. Tillstånd ska begäras hos det centrala organet. Begäran kan avslås med stöd av grunden *ordre public*.

Förordningen tillämpas i förhållandena mellan medlemsstaterna i stället för Haagkonventionerna från 1954 och 1970. Medlemsstaterna får dock bibehålla sina gällande avtal, om de inte strider mot bestämmelserna i förordningen.

3.1.3 Rätt till rättshjälp

Mellan EU:s medlemsstater gäller rådets direktiv 2002/8/EG från 2003 om förbättring av möjligheterna till rättslig prövning i gränsoverskridande tvister genom fastställande av gemensamma minimiregler för rättshjälp i sådana tvister. Direktivet gäller inte i förhållande till Danmark.

Direktivet innehåller bestämmelser om rätten till allmän rättshjälp. Det innehåller också bestämmelser om rättsligt samarbete mellan myndigheterna och om översändandet av ansökningar om rättshjälp till myndigheterna och handläggningen av ansökningarna. De bestämmelser som direktivet förutsätter har i Finland tagits in i rättshjälpslagen och i statsrådets förordning om rättshjälp (388/2002).

Enligt 2 § 1 mom. i rättshjälpslagen beviljas rättshjälp personer med hemkommun i Finland samt personer som har hemvist eller är bosatta i någon annan av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Enligt lagens 4 § 5 mom. medför beviljandet av rättshjälp i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet befrielse från utskökningsavgifter och kostnader, om domen verkställs i Finland. I lagens 23 § föreskrivs det om rättshjälp i ett ärende som behandlas utomlands. Enligt paragrafens 1 mom. omfattar rättshjälpen i ett ärende som behandlas utomlands i första hand endast juridisk rådgivning.

Om översändande av rättshjälpsansökningar mellan medlemsstater i Europeiska unionen föreskrivs det i lagens 28 a §. Enligt 19 § i förordningen om rättshjälp är rättshjälpsbyråerna de myndigheter som i Finland översänder ansökningar om rättshjälp till de övri-

ga medlemsstaterna i Europeiska unionen, och Helsingfors rättshjälpsbyrå är mottagande myndighet. När det gäller familjerättsliga ärenden kan även justitieministeriet vara översändande myndighet. Finland godtar även rättshjälpsansökningar på engelska.

3.2 Internationella överenskommelser och lagstiftningen i utlandet

I avsnitt 2.1, som gäller lagstiftning och rättspraxis, redogörs det för de centrala konventionerna om internationell rättslig hjälp.

I andra stater finns det nationell lagstiftning om internationell rättslig hjälp i civilrättsliga ärenden i varierande utsträckning. I allmänhet kompletteras enskilda konventioner, övriga överenskommelser om internationell rättslig hjälp och EU-lagstiftningen av enskilda bestämmelser i den nationella lagstiftningen om rättegångsförfarandet. I många stater finns det också separata nationella lagar om de olika delområdena inom internationell rättslig hjälp, t.ex. bevisupptagning eller delgivning av handlingar. Så är det t.ex. i Sverige.

På samma sätt som i Finland är det svårt att få en klar helhetsbild av lagstiftningen i andra stater.

I betänkandet av den civilrättshjälpsarbetsgrupp som justitieministeriet tillsatte 2010 redogörs det för lagstiftningen och de övriga arrangemangen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden i Sverige, Norge och Schweiz (justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 24/2013, s. 35—42). Det är därför inte ändamålsenligt att ta in ett särskilt avsnitt om lagstiftningen i utlandet i denna proposition. I fråga om den internationella jämförelsen hänvisas till det betänkandet.

4 Bedömning av nuläget

Den gällande nationella lagstiftningen inom den internationella civilrättshjälpsområde har huvudsakligen beretts på 1920-talet för att motsvara de konventioner som gällde då. Trots att konventionerna har reviderats, har den interna lagstiftningen inte

nödvändigtvis ändrats. Det finns därför stora skillnader mellan de konventioner som tillämpas i dag, EU-lagstiftningen och lagen om samverkan. Det stadgekomplex som den interna lagstiftningen, överenskommelserna och EU-lagstiftningen utgör har dessutom blivit svårbemästrat.

Riksdagen fäste redan på 1970-talet uppmärksamhet vid bristerna i lagstiftningen om internationell rättslig hjälp. För brottmålsens del stiftades lagen om internationell rättslig hjälp i straffrättsliga ärenden, som trädde i kraft den 15 januari 1994. För de civilrättsliga ärendenas del har situationen inte blivit klarare utan snarare blivit ännu svårare att behärska.

Samhället har i synnerhet under de senaste tio åren i hög grad internationaliserats. Det har kommit nya internationella konventioner och andra instrument. Också antalet domstolsärenden med internationell anknytning har ökat. Eftersom behovet av att tillämpa bestämmelserna om internationell rättslig hjälp har ökat, bör det nationella regelverket klarläggas och förenhetligas på ett sådant sätt att det tillför ett verkligt mervärde för lagtillämparen.

Systemet med att begära och lämna rättslig hjälp mellan myndigheter i ärenden som hänför sig till rättegång har anknytning till det gällande rättegångssystemet. I Finland gjordes det omfattande ändringar i rättegångsförfarandet i tvistemål på 1990-talet. Flera av de författningar om rättslig hjälp som utfärdats före det hänför sig dock på ett eller annat sätt till det förfarande som tillämpades före reformen. T.ex. bestämmelserna om ansvar för utgifter och kostnader i den förordning som kompletterar den nordiska överenskommelsen om rättslig hjälp är oklara och delvis motstridiga och kan vara svåra att få grepp om i ljuset av den gällande lagstiftningen om rättegångsförfarandet. Även till dessa delar behövs det en revidering.

Såsom det sägs ovan, finns det bestämmelser om förfarandet och detaljerna i fråga om internationell rättslig hjälp i civilrättsliga ärenden bl.a. i Europeiska unionens interna författningar och i andra internationella instrument. Inom det civilrättsliga området kommer de flesta av de gällande normerna i dag från Europeiska unionen. I förhållandena

mellan staterna ska man alltid iaktta det system som man har förbundit sig till med just den stat som det är fråga om i det aktuella fallet. Det är därför inte möjligt att genom nationella åtgärder ändra vare sig systemet eller dess komplexitet. Det finns dock behov av att uppdatera och systematisera de gällande nationella bestämmelserna så att systemet bättre motsvarar lagtillämparens behov. Den nationella lagstiftningen bör också vid behov komplettera de internationella överenskommelserna och EU-lagstiftningen och stödja tillämpningen av dem.

5 Målsättning och de viktigaste förslagen

5.1 Målsättning

Målet med reformen är att stifta en modern och enhetlig lag om internationell rättslig hjälp på civil- och handelsrättens område som utgår från de praktiska behoven vid lagtillämpningen.

Den föreslagna lagen ska bl.a. ersätta lagen från 1921 om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut. Genom lagen upphävs vissa speciallagar och -förordningar om internationell rättslig hjälp såsom onödiga.

I den föreslagna lagen om internationell rättslig hjälp tas det förutom allmänna bestämmelser även in detaljerade bestämmelser om delgivning av stämningar och handlingar och om bevisupptagning.

Det föreskrivs så tydligt som möjligt om ansvaret för utgifter, kostnader och åtgärder.

I lagen tas det in en klarläggande bestämmelse där det uttryckligen konstateras att en dom eller ett beslut som meddelats av en utländsk domstol erkänns och verkställs i Finland endast om det har föreskrivits särskilt eller har avtalats med staten i fråga om detta. I lagen tas det in bestämmelser om förfarandet i ärenden som gäller erkännande och verkställighet av domar.

Bestämmelserna ska tillämpas så att rättslig hjälp lämnas utan något krav på ömsesidighet.

Formkraven för den rättsliga hjälpen lättas upp så att de motsvarar den moderna tekni-

ken för informationsförmedling. I lagen möjliggörs det att en utländsk myndighet i regel får vara i direkt kontakt med den finska myndighet som lämnar rättslig hjälp. På motsvarande sätt får domstolarna och de övriga myndigheterna i Finland vara i direkt kontakt med motsvarande utländska myndigheter, om det är tillåtet i den främmande statens rättssystem. Justitieministeriet är den centrala myndigheten.

Lagstiftningen kompletterar och stödjer tillämpningen av de internationella överenskommelserna och EU-lagstiftningen.

5.2 Alternativ

Den lagstiftning som tillämpas på internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden är föråldrad och fragmentarisk. Reformens syften kan inte uppnås genom en översyn av de gällande författningarna.

5.3 De viktigaste förslagen

5.3.1 Lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område

I propositionen föreslås att det stiftas en ny lag om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område. Lagen ska ersätta den gällande lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut, lagen om bevisning för bevakande av rätt i utlandet, förordningen angående finsk myndighets skyldighet att meddela handräckning åt vissa internationella organ, förordningen huru ersättning i ärenden, som angå handräckning åt utländsk judiciell myndighet eller vissa internationella organ, skall utbetalas samt förordningen om beviljande av fri rättegång i vissa fall. De författningarna upphävs. Bestämmelserna i de lagar och förordningar som upphävs överförs till den nya lagen till behövliga delar.

Vid beredningen av lagen har man utnyttjat beprövade arrangemang i de gällande internationella överenskommelserna och EU-lagstiftningen. Liknande förfaranden kan så-

ledes med stöd av nationell lag iakttas också i förhållande till stater med vilka Finland inte har några särskilda arrangemang om rättslig hjälp.

I lagförslaget har man tagit in bestämmelser om de villkor och förfaranden som ska iakttas när finska domstolar och andra behöriga finska myndigheter lämnar rättslig hjälp för handläggning av enskilda ärenden inom civil- och handelsrättens område på basis av en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en utländsk myndighet.

I lagförslaget har man även tagit in bestämmelser om hur en framställning om rättslig hjälp ska göras till en främmande stat i ett sådant fall när Finland behöver rättslig hjälp för handläggning av ett privaträttsligt ärende. Enligt lagförslaget får justitieministeriet, en domstol eller någon annan rättslig myndighet som är behörig i huvudsaken göra en framställning om rättslig hjälp till en främmande stat.

Den föreslagna lagen ska tillämpas i civil- och handelsrättsliga ärenden. Meningen är att definitionen ska ges en vid tolkning. Till tillämpningsområdet ska höra alla privaträttsliga ärenden, också t.ex. familje- och arvsrättsliga ärenden. Det saknar betydelse om ett ärende handläggs i domstolen i ett tvistemålsförfarande eller i det förfarande som tillämpas på ansökningsärenden eller i samband med en straffprocess. Lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden ska enligt den regeringsproposition som föregick lagen (RP 61/1993 rd s. 14) även tillämpas på privaträttsliga yrkanden som framställts vid handläggningen av ett brottmål. Till dessa delar överlappar lagarnas tillämpningsområden varandra. Frågan om vilkendera lagen som ska tillämpas i dessa situationer när man begär eller lämnar rättslig hjälp ska bestämmas utifrån en ändamålsenlighetsprövning.

Till handläggningen av ett privaträttsligt ärende anses alla de åtgärder hänföra sig som anges i en framställning om rättslig hjälp och som behövs för att ärendet ska kunna handläggas i den främmande stat som begär rättslig hjälp av Finland eller för att ärendet ska kunna handläggas i Finland, om de rättsliga myndigheterna i Finland begär rättslig hjälp av en främmande stat.

De åtgärder som får vidtas i Finland på basis av en framställning som gjorts av en främmande stat räknas inte upp uttömmande i lagen. Huvudprincipen i lagförslaget är att den begärda rättsliga hjälpen ska lämnas, om inte det finns något hinder för det enligt lag. Man ska sträva efter att verkställa en framställning från en främmande stat i mån av möjlighet, inom ramen för den finska rättsordningen, också i det fallet att den begärda åtgärden helt eller delvis avviker från de principer som iakttas vid handläggning av privaträttsliga ärenden i Finland.

Den föreslagna lagen innehåller bestämmelser om mottagande och översändande myndigheter, form- och språkkrav samt översättningsskyldigheter. Lagen innehåller även bestämmelser om de förfaranden som ska tillämpas på verkställigheten av en framställning.

När en utländsk myndighet gör en framställning om rättslig hjälp, tas det inte enligt huvudregeln ut någon ersättning hos den ansökande staten för de kostnader, t.ex. myndighetsåtgärder eller kostnadsersättningar till vittnen, sakkunniga eller målsägande, som orsakats av verkställigheten av framställningen.

Den föreslagna lagen innehåller särskilda bestämmelser om delgivning av handlingar och bevisupptagning. Bestämmelserna ändrar inte det gällande rättsläget nämnvärt. Det föreslås dock vissa preciseringar. I lagen föreslås t.ex. en uttrycklig bestämmelse om att en person som i bevissyfte har kallats till domstol har rätt att vägra lägga fram en handling eller ett föremål. Enligt bestämmelsen har personen rätt att vägra vidta en begärd handling, om han eller hon har rätt eller skyldighet att göra detta enligt finsk lag eller lagen i den ansökande staten. Den som har kallats till domstol har således samma rätt att vägra som ett vittne eller en sakkunnig.

Den föreslagna lagen innehåller också bestämmelser om internationell rättslig hjälp i situationer där någon annan än en myndighet begär hjälp. I lagen föreskrivs det dessutom om erkännande och verkställighet i Finland av en dom eller ett beslut som har meddelats av en domstol i en främmande stat.

5.3.2 Andra förslag

Utöver den föreslagna allmänna lagen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden innehåller propositionen förslag till ändringar i tre andra lagar.

Dessutom föreslås det att 2 § i lagen angående godkännande av vissa bestämmelser i den mellan de nordiska länderna ingångna konventionen om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och om konventionens tillämpning upphävs.

Ändringarna är närmast tekniska ändringar som följer av att lagen om samverkan upphävs och bestämmelser som blir onödiga på grund av den nya lagen slopas. Man har även gjort mindre språkliga ändringar i lagarna.

Det föreslås att den bestämmelse i lagen om samverkan som gäller rätt för utländska parter att få allmän rättshjälp vid ansökan om att en utländsk dom eller ett utländskt beslut ska förklaras verkställbart ska överföras till rättshjälpslagen.

6 Propositionens organisatoriska och ekonomiska konsekvenser

Stiftandet av lagen har inga konsekvenser för organisation eller personal. Det i lagförslaget föreslagna systemet för att lämna och begära internationell rättslig hjälp klarlägger det förfarande som ska iakttas i fråga om den internationella rättsliga hjälp som hör till lagförslagets område. Detta i kombination med att kostnadsansvaret mellan parterna och staten klarläggs, så att parterna tydligare än i dag ska ansvara för kostnaderna för att begära rättslig hjälp, kan i viss mån anses leda till kostnadsinbesparingar, särskilt med beaktande av att det som utgångspunkt inte föreskrivs om detta kostnadsansvar i de internationella samarbetsinstrumenten, som bestämmelserna i den föreslagna lagen kommer att komplettera till dessa delar. Det går dock inte att uppskatta det exakta beloppet av de eventuella kostnadsinbesparingarna.

7 Beredningen av propositionen

Den 12 oktober 2012 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp som fick i uppdrag att utarbeta ett förslag till lag om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden. Den nya lagen skulle ersätta

1921 års lag om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut.

Arbetsgruppen hade också i uppdrag att mer allmänt modernisera och förtydliga lagstiftningen på området. Dessutom skulle arbetsgruppen överväga den lämpliga författningsnivån och behovet av att ersätta en del gällande bestämmelser på förordningsnivå med lagstiftning.

I arbetsgruppen fanns företrädare för Helsingfors hovrätt, Helsingfors tingsrätt, Finlands Advokatförbund och justitieministeriet. Arbetsgruppen överlämnade sitt betänkande den 3 maj 2013.

Arbetsgruppen föreslog att det skulle stiftas en ny lag om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden. Lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut föreslogs bli upphävd. Arbetsgruppen föreslog också att flera speciallagar och förordningar om internationell rättslig hjälp skulle upphävas eller ändras.

Arbetsgruppen föreslog att i lagen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden tas in allmänna bestämmelser om att lämna och begära rättslig hjälp samt bestämmelser om delgivning av handlingar och bevisupptagning i en främmande stat. Arbetsgruppen föreslog dessutom att i lagen tas in en allmän bestämmelse om erkännande och verkställighet i Finland av en dom eller ett beslut som meddelats av en utländsk domstol. Enligt bestämmelsen ska en dom eller ett beslut erkännas och verkställas i Finland endast om det har avtalats eller föreskrivits särskilt om detta. Bestämmelsen är av informativ betydelse.

Justitieministeriet begärde ett yttrande om förslagen i arbetsgruppens betänkande av sammanlagt 34 olika myndigheter, organisationer och sakkunniga. Förslagen i denna proposition har beretts vid justitieministeriet som tjänstearbete utifrån arbetsgruppsbetänkandet och de remissyttranden som kom in.

Det kom in relativt få yttranden. Av remissinstanserna meddelade tre (Riksdagens justitieombudsman, Helsingfors hovrätt och Vasa hovrätt) att de inte ger något yttrande i

saken. Elva (11) remissinstanser (Justitiiekanslern i statsrådet, Utrikesministeriet, Vanda tingsrätt, Regionförvaltningsverket i Södra Finland, Regionförvaltningsverket i Östra Finland, Regionförvaltningsverket i Sydvästra Finland, Akava och Finlands domareförbund, Finlands näringsliv EK, Finansbranschens Centralförbund FC och Finlands Advokatförbund) meddelade att de antingen inte har några kommentarer om betänkandet eller förespråkar det.

Samtliga av de remissinstanser som inkom med ett yttrande tillstyrkte förslaget om att det stiftas en ny lag som är allmänt tillämplig och att den föråldrade lagstiftningen upphävs. En del av remissinstanserna föreslog mindre ändringar eller justeringar i enstaka paragrafer.

Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland motsatte sig förslaget om att delgivningen av handlingar som inte hänför sig till en rättegång överförs från regionförvaltningsverken till tingsrätterna. Regionförvaltningsverken i Södra Finland, Östra Finland och Sydvästra Finland förordade dock förslaget, och därför ingår arbetsgruppens förslag i regeringens proposition.

Magistraterna i Norra Finland och Helsingfors ansåg att arbetsfördelningen mellan tingsdomarna och notarius publicus vid bestyrkandet av intyg och andra handlingar bör klarläggas.

Professor Ulla Liukkonen ansåg att man i lagen bör sträva efter en mer konsekvent terminologi och i bestämmelserna i högre grad följa den begreppsapparat som används i Europeiska unionens lagstiftning. Dessutom ansåg hon att det är problematiskt att införliva regleringen om erkännande och verkställighet av utländska domar i området för internationell rättslig hjälp.

Med anledning av remissyttrandena har man preciserat enstaka bestämmelser till vissa delar. Bestämmelsen om arbetsfördelningen mellan tingsdomare och notarius publicus har ändrats så att den överensstämmer med motsvarande bestämmelse i lagen (240/2014) om notarius publicus. Dessutom har lagens rubrik ändrats så att det i den uttryckligen nämns att lagen även gäller erkännande och verkställighet av domar.

Lahtis rättshjälpsbyrå förhöll sig reserverat till att begreppet hemkommun i rättshjälpslagen ersätts med uttrycket har hemvist eller är bosatt. Rättshjälpsbyrån ansåg att det är svårt att förutspå konsekvenserna av ändringen. Också Helsingfors rättshjälpsbyrå förhöll sig reserverat till den föreslagna ändringen. På basis av remissvaren föreslås det inte i regeringens proposition att man gör den ändringen i rättshjälpslagen.

8 Samband med andra propositioner

I propositionen (RP 46/2014 rd) om bevisning i allmän domstol föreslås att man upphäver eden för vittnen och sakkunniga så att man istället för att avlägga ed ska avge försäkran. Vid den fortsatta beredningen bör man se till att de lagar som stiftas med anledning av propositionerna är konsekventa sinsemellan.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**1.1 Lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område****1 kap. Allmänna bestämmelser**

1 §. Tillämpningsområde. I 1 mom. föreskrivs det om lagens tillämpningsområde. Definitionen av tillämpningsområdet är mycket allmän. Lagen ska tillämpas på internationell rättslig hjälp och på erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område.

Det finns inte någon exakt och vedertagen definition av begreppet internationell rättslig hjälp. Till den internationella rättsliga hjälpen hänförs i allmänhet åtgärder som de rättsliga myndigheterna vidtar på begäran av en utländsk myndighet med anledning av en rättegång som är eller kommer att bli anhängig i den staten eller för att sköta ett rättsligt ärende. Lämnandet och mottagandet av internationell rättslig hjälp är således som utgångspunkt ett myndighetssamarbete.

Området för internationell rättslig hjälp anses främst omfatta delgivning av stämningar och handlingar och bevisupptagning i en främmande stat samt inhämtande av upplysningar om en främmande stats lagstiftning eller rättsordning.

Enligt en något vidare tolkning innefattar den internationella rättsliga hjälpen även vissa rättsliga element som påverkar utländska parter ställning vid en rättegång. Sådana element är t.ex. rätten till allmän rättshjälp och möjligheten att delta i en rättegång som part utan att ställa särskild säkerhet.

Även rätten att få en dom som meddelats i en främmande stat erkänd och verkställd kan anses vara en del av ett sådant internationellt samarbete som om man tänjer något på begreppet kan kategoriseras som internationell rättslig hjälp. För tydlighetens skull nämns ändå skilt i momentet att erkännande och verkställighet av domar hör till lagens tillämpningsområde.

Såsom det redan konstaterades ovan är den internationella rättsliga hjälpen som utgångspunkt ett myndighetssamarbete. Rättslig hjälp begärs och lämnas genom samarbete mellan myndigheterna, och parterna agerar genom dessa.

I vissa ärenden, t.ex. vid verkställigheten av en dom, kan en person som är stadigvarande bosatt i utlandet kontakta den behöriga myndigheten i Finland direkt för att få allmän rättshjälp och ta upp bevis i andra än domstolsärenden.

Det är meningen att begreppet internationell rättslig hjälp ska ges en så vid tolkning som möjligt i lagförslaget. Lagens tillämpningsområde ska således omfatta alla de ovan nämnda uppgifterna och rättigheterna som hör till den internationella rättsliga hjälpen.

Den föreslagna lagen ska tillämpas i civil- och handelsrättsliga ärenden. Det är meningen att även denna definition ska ges en vid tolkning. Till tillämpningsområdet ska höra alla privaträttsliga ärenden, också t.ex. familje- och arvsrättsliga ärenden. Det saknar betydelse om ett ärende handläggs i domstolen i ett tvistemålsförfarande eller i det förfarande som tillämpas på ansökningsärenden eller i samband med en straffprocess. Tillämpningsområdet för den nya lagen är således detsamma som för lagen om samverkan.

I 2 mom. preciseras lagens tillämpningsområde genom en exempelförteckning. I momentets 1 punkt konstateras det att den internationella rättsliga hjälpen omfattar delgivning av rättegångshandlingar eller andra handlingar. Delgivningen av handlingar kan också anses som den mest centrala delen av den internationella rättsliga hjälpen.

I momentets 2 punkt nämns hörande av vittnen och sakkunniga samt parter, inhämtande av sakkunnigutlåtanden, förrättande av syn, anskaffande av handlingar och bevisföremål samt upptagning och översändande av andra bevis och utredningar för handläggning av civil- och handelsrättsliga ärenden.

Enligt momentets 3 punkt omfattar den internationella rättsliga hjälpen vid tillämpningen av denna lag även annan rättslig hjälp som behövs för handläggning av civil- och

handelsrättsliga ärenden. Bestämmelsen möjliggör en bred tillämpning av den internationella rättsliga hjälpen utan att man behöver räkna upp de former av rättslig hjälp som blir tillämpliga mer sällan. T.ex. att begära och lämna upplysningar om innehållet i lagar och rättsordningar är sådan annan rättslig hjälp som behövs för handläggning av ett civil- eller handelsrättsligt ärende. När lagen blir tillämplig kommer även förmedling av ansökningar om allmän rättshjälp att höras till området för internationell rättslig hjälp.

I 3 mom. konstateras det att lagen är subsidiär. Lagen ska tillämpas, om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller internationella överenskommelser som är bindande för Finland. Lagen ska således tillämpas i sista hand, när det inte finns någon annan författning som ska tillämpas. Såsom det konstateras i allmänna motiveringen finns det ett stort antal konventioner, bilaterala avtal och EU-lagstiftning om internationell rättslig hjälp. Inom familjerättens område finns det också nationell speciallagstiftning, som ska tillämpas i första hand i förhållande till den lag som nu föreslås bli stiftad.

Lagen ska komplettera den övriga lagstiftningen och de internationella instrumenten, om det i dessa inte föreskrivs om sådana detaljer som hänför sig till lagens tillämpningsområde. T.ex. kunde bestämmelsen om kostnaderna för översättning komplettera de tillämpliga arrangemangen för rättslig hjälp för vissa konventioners del.

2 §. Central myndighet. Det föreslås att justitieministeriet ska vara den centrala myndighet som sköter den internationella rättsliga hjälp som hör till området för lagförslaget. En bestämmelse om detta finns i 1 mom. Bestämmelsen ska tillämpas som ett komplement till t.ex. Europeiska unionens lagstiftning och de internationella överenskommelserna. Om det i en konvention på civil- och handelsrättens område föreskrivs att de centrala myndigheterna i konventionsstaterna ska sköta vissa uppgifter, ska justitieministeriet sköta dessa uppgifter i Finland utan att man behöver föreskriva särskilt om saken.

Den centrala myndighetens uppgifter räknas upp i 2 mom. I egenskap av central myndighet ska justitieministeriet vid behov ta

emot framställningar om rättslig hjälp som översänts av motsvarande centrala myndighet eller någon annan myndighet i en främmande stat, se till att framställningarna verkställs och vid behov förmedla framställningar om rättslig hjälp från finska myndigheter till de behöriga utländska myndigheterna. Dessutom ska justitieministeriet vid behov sörja för översättningen av handlingar på det sätt som föreskrivs i lagen och sköta eventuella övriga uppgifter som hör till den centrala myndigheten.

Den viktigaste av de uppgifter som inte nämns särskilt i förteckningen är att ge andra myndigheter råd och anvisningar i situationer där det är fråga om rättslig hjälp. I praktiken är detta en av justitieministeriets viktigaste uppgifter.

I detta sammanhang finns det anledning att fästa uppmärksamhet vid att utgångspunkten i de fall när det inte finns något officiellt mellanstatligt samarbetsarrangemang är att framställningar om rättslig hjälp som görs till en finsk myndighet eller, på motsvarande sätt, framställningar om rättslig hjälp som en finsk myndighet gör till någon annan stat ska sändas genom utrikesministeriet, dvs. på s.k. diplomatisk väg. I dessa fall kan utrikesministeriet sända en framställning som riktats till ministeriet direkt till den myndighet som ska verkställa framställningen, t.ex. till den behöriga domstolen, utan att skicka framställningen till justitieministeriet. På motsvarande sätt får en myndighet som gör en framställning om rättslig hjälp sända framställningen direkt till utrikesministeriet, om det är klart att framställningen ska göras på diplomatisk väg. Det är nämligen inte ändamålsenligt att utrikesministeriet och justitieministeriet förmedlar framställningar till varandra i situationer där detta inte behövs.

3 §. Framställningar om rättslig hjälp som görs till finska myndigheter. I den föreslagna paragrafen föreskrivs det närmare om framställningar om rättslig hjälp som görs till finska myndigheter. Trots arrangemanget med central myndighet i 2 § är huvudregeln enligt 1 mom. att en framställning ska riktas direkt till den verkställande myndigheten. En framställning om bevisupptagning ska exempelvis riktas till tingsrätten. Såsom det konstateras i bestämmelsen får en framställning

om rättslig hjälp dock alltid sändas till justitieministeriet, som vidarebefordrar den till den verkställande myndigheten. En bestämmelse om detta finns i 2 mom.

På motsvarande sätt konstateras det i 3 mom. att om en framställning har kommit in till någon annan myndighet än de som nämns i 1 eller 2 mom., ska den vidarebefordras till den behöriga myndigheten. Om t.ex. en framställning om delgivning av en handling har gjorts till utrikesministeriet på diplomatisk väg, ska det ministeriet förmedla framställningen till den verkställande myndigheten, dvs. i praktiken till den behöriga tingsrätten.

4 §. Framställningar om rättslig hjälp som görs till en utländsk myndighet. Paragrafen innehåller grundläggande bestämmelser om hur en framställning om rättslig hjälp ska göras och hur en framställning ska förmedlas till en utländsk myndighet.

Enligt 1 mom. får en framställning om rättslig hjälp göras till en främmande stat av domstolarna, justitieministeriet eller någon annan behörig rättslig myndighet. I bestämmelsen föreskrivs det uttryckligen om att göra en framställning om rättslig hjälp och inte om att förmedla en framställning till en främmande stat för verkställighet. Enligt momentet får även andra rättsliga myndigheter som är behöriga i huvudsaken än domstolarna göra en framställning om rättslig hjälp till en främmande stat. T.ex. utskökningsverket kan vara en sådan myndighet. Enligt bestämmelsen kan utskökningsverket bl.a. begära upplysningar av en utländsk myndighet om eventuell egendom som finns i staten i fråga. En förutsättning för detta är dock att den främmande staten tillåter att utskökningsverket gör en framställning om rättslig hjälp. Om så inte är fallet, ska utskökningsverket begära att en domstol eller justitieministeriet gör framställningen till den främmande staten för dess räkning.

Socialmyndigheterna och de regionala förvaltningsmyndigheterna är inte sådana rättsliga myndigheter som avses i bestämmelsen.

I 2 mom. föreskrivs det om förmedling av en framställning. Det är inte möjligt att i finsk lag föreskriva om hur rättslig hjälp ska begäras av en främmande stat på ett sätt som är bindande för den staten. Utgångspunkten

är att en framställning om rättslig hjälp ska översändas till en främmande stat i enlighet med det förfarande som denna stat kräver och med beaktande av bestämmelserna i eventuella gällande överenskommelser mellan Finland och den främmande staten. Av detta följer att t.ex. utskökningsverket får göra en framställning om rättslig hjälp direkt till den verkställande myndigheten i en främmande stat endast i det fallet att den främmande staten i fråga tillåter det.

S.k. internationell hövlighet (*comity*) förutsätter oftast att en framställning görs på diplomatisk väg i det fallet att man inte har en överenskommelse om rättslig hjälp med den främmande staten. För att klarlägga saken sägs det i momentet att om det inte finns någon gällande överenskommelse om framställningar om rättslig hjälp mellan Finland och en främmande stat, ska framställningen sändas till den främmande staten genom utrikesministeriet.

2 kap. Lämmande av rättslig hjälp

5 §. Formen för och innehållet i en framställning om rättslig hjälp. Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om vilka krav en framställning om rättslig hjälp som en utländsk myndighet gör till en finsk myndighet ska uppfylla när det gäller form och innehåll.

Enligt 1 mom. behöver man inte iakttå någon särskild i lag föreskriven form när man gör en framställning om rättslig hjälp. Framställningen kan göras i en skriftlig handling och i eventuella bifogade handlingar. En framställning kan också, antingen helt och hållet eller till vissa delar, göras t.ex. per e-post i form av ett elektroniskt meddelande som går att skriva ut. En framställning kan också göras med telefax. En framställning som gjorts enbart muntligt, t.ex. per telefon, verkställs inte.

En framställning om rättslig hjälp och de handlingar som ansluter sig till den ska alltid ha en sådan form att de finska myndigheter som sköter verkställigheten av framställningen på basis av denna kan verkställa framställningen på ett sådant sätt att kraven i finsk lag uppfylls.

Om framställningen om rättslig hjälp gäller delgivning av en handling, t.ex. en stämning, en kallelse eller ett beslut, ska framställningen om delgivning och den handling som ska delges alltid ges in i skriftlig form till den mottagande finska myndigheten.

Som utgångspunkt krävs det inte legalisering eller andra motsvarande formaliteter (*apostille*) för att styrka riktigheten av en framställning eller de handlingar som ansluter sig till den. Om det dock av någon anledning uppstår misstankar om en framställnings eller någon handlingens äkthet eller innehåll, ska justitieministeriet eller den myndighet som ansvarar för verkställigheten av framställningen alltid försäkra sig om att misstanken är obefogad. I en sådan situation bör man be att den ansökande myndigheten på lämpligt sätt styrker framställningens eller handlingens riktighet och innehåll. Man kan t.ex. kräva att en framställning om rättslig hjälp som har gjort per e-post sänds till den anmodade myndigheten med posten i skriftlig form. Att framställningen eller dess innehåll styrks är då ett villkor för att framställningen ska verkställas. Om det finns särskilda skäl, kan den behöriga myndigheten också kräva att en handling legaliseras.

I 2 mom. finns det en sedvanlig förteckning över de uppgifter som i allmänhet behövs för att verkställa en framställning om rättslig hjälp. Vilka uppgifter som ska tas in i en framställning om rättslig hjälp är dock i praktiken beroende av den åtgärd som begärs. De uppgifter som nämns i förteckningen behöver således inte tas in i en framställning, om det är onödigt med tanke på verkställigheten av framställningen. Från praktisk synvinkel är det givetvis klarast att de uppgifter som är viktigast med tanke på verkställigheten av en framställning framgår av själva framställningen. I framställningen ska det t.ex. preciseras av vilken art den rättegång som hänförs sig till framställningen är och föremålet för den, dvs. om det handlar om en avtalstvist, en familjerättslig tvist eller ett skadeståndsyrkande som ska avgöras i samband med handläggningen av ett brottmål. Enligt bestämmelsen är det dock inte alltid nödvändigt att ta in alla de behövliga uppgifterna i själva framställningen, eftersom dessa i det enskilda fallet kan framgå tillräckligt tydligt av de

handlingar som ansluter sig till framställningen, t.ex. ett domstolsbeslut som ska delges.

Om framställningen om rättslig hjälp gäller bevisupptagning, är de uppgifter som förutsätts i förteckningen i 2 mom. som utgångspunkt inte tillräckliga för att verkställa framställningen. Därför hänvisas det i 3 mom. i fråga om innehållet i en sådan framställning till 21 §, som gäller bevisupptagning. I den bestämmelsen nämns de uppgifter som behövs för att ta upp bevis. I samband med en framställning om bevisupptagning är det i allmänhet viktigt att man i framställningen tillräckligt tydligt anger vilka omständigheter man vill höra vittnet eller någon annan person om, och vid behov kan till framställningen också fogas en förteckning över de frågor som kommer att ställas till den som ska höras.

Såsom det framgår av 4 mom. har förteckningen i paragrafen närmast karaktären av anvisning. Huvudprincipen är att en framställning om rättslig hjälp till sin form och sitt innehåll ska vara sådan att det är möjligt för de finska myndigheterna att på basis av framställningen och de handlingar som ansluter sig till den pröva om framställningen hör till lagens tillämpningsområde och uppfyller de villkor för att lämna rättslig hjälp som ställs i lagen, samt att framställningen innehåller alla de uppgifter som kan anses behövas för att den ska kunna verkställas på behörigt sätt.

Man ska inte heller låta bli att verkställa en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en främmande stat, trots att framställningen är så bristfällig att man inte kan vidta den begärda åtgärden eller det av framställningen inte ens framgår exakt vilken åtgärd som begärs.

Det kunde t.ex. handla om att det i framställningen inte finns uppgifter om alla parterna i målet eller att kontaktinformationen är bristfällig. I sådana fall ska den myndighet i Finland som har tagit emot framställningen eller justitieministeriet, som är central myndighet, enligt lagförslaget 7 § 2 mom. underrätta den utländska myndighet som gjort framställningen om bristerna och uppmana denna att komplettera framställningen eller

lämna de eventuella ytterligare uppgifter som behövs i saken.

6 §. *Språket för en framställning om rättslig hjälp.* I bestämmelsen föreskrivs det om språkraven när det gäller en framställning om rättslig hjälp som har riktats till Finland. Enligt *1 mom.* ska en framställning om rättslig hjälp som riktas till Finland avfattas på finska, svenska eller engelska eller åtföljas av en översättning till något av dessa språk. De handlingar som ansluter sig till framställningen ska likaså vara avfattade på finska, svenska eller engelska eller åtföljas av översättningar till något av dessa språk, om inte något annat föreskrivs i lagen. I 15 § finns det t.ex. särskilda bestämmelser om språket i en handling som ska delges.

För att det ska vara möjligt att lämna den begärda rättsliga hjälpen på ett smidigt sätt, föreslås det i *2 mom.* att den behöriga myndighet som sköter verkställigheten av framställningen enligt prövning ska kunna verkställa en framställning som har gjorts på något annat främmande språk än det som avses i *1 mom.* Utifrån bestämmelsen kan den behöriga myndigheten således även samtycka till att verkställa en framställning som har gjorts på något annat språk. Någon skyldighet till detta har myndigheten inte. I dessa fall förutsätts det givetvis för att framställningen ska kunna verkställas att myndigheten förstår det främmande språk som används i framställningen tillräckligt bra för att kunna verkställa framställningen på behörigt sätt. T.ex. kunde en framställning på estniska verkställas, om den behöriga myndigheten förstår vad som står i den. Om den behöriga myndigheten dock inte anser sig kunna verkställa en framställning på estniska, kan myndigheten alltid kräva att framställningen översätts till finska, svenska eller engelska.

En framställning kan inte verkställas, om det finns något annat hinder för det enligt lag.

7 §. *Verkställighet av en framställning om rättslig hjälp.* I *1 mom.* finns den sedvanliga huvudregeln om att ett förfarande enligt finsk lag ska iakttas när en framställning om rättslig hjälp verkställs i Finland. Man kan dock göra undantag från denna huvudregel inom de ramar som anges i 8 §, och dessutom kan man på motsvarande sätt med stöd av 15 §

1 mom. iaktta ett särskilt förfarande som anges i framställningen vid delgivning av en handling.

En framställning ska givetvis verkställas av den myndighet som enligt finsk lag är behörig att verkställa framställningen. Enligt *1 mom.* ska en framställning verkställas utan dröjsmål, och detsamma gäller enligt *2 mom.* när man ber den ansökande myndigheten att komplettera framställningen eller lämna ytterligare uppgifter.

Enligt *3 mom.* ska den ansökande myndigheten underrättas utan dröjsmål också i de fall när rättslig hjälp inte beviljas eller verkställigheten av en framställning fördröjs.

Om rättslig hjälp inte beviljas, ska även grunden för att hjälpen inte beviljas meddelas den ansökande utländska myndigheten. En grund kunde t.ex. vara att den person vars förande begärs i framställningen enligt befolkningsdatasystemet har flyttat från Finland.

Den ansökande myndigheten ska också utan dröjsmål meddelas om verkställigheten fördröjs, och samtidigt ska de faktiska omständigheter som orsakat dröjsmålet uppges, t.ex. att man inte inom den utsatta tiden har fått tag på den person som ska delges handlingen.

8 §. *Iakttagande av ett särskilt förfarande som anges i framställningen om rättslig hjälp.* Enligt *1 mom.* får man när rättslig hjälp lämnas iaktta en särskild form eller ett särskilt förfarande som anges i framställningen och som avviker från ett förfarande enligt finsk lag, om det inte direkt kan anses strida mot finsk lag. I enlighet med detta kan man t.ex. använda ett särskilt edsformulär som anges i framställningen när man tar emot vittnesförsäkran eller av parterna ta emot en försäkran av en sådan typ som anges i framställningen och vid förhör av vittnen iaktta ett förfarande som anges i framställningen och som motsvarar rättegångsförfarandet i den ansökande staten.

Meningen är också att göra det möjligt att utnyttja informationsteknik t.ex. när man hör vittnen. Det finns således inte något hinder för att höra vittnen genom videolänk, trots att videoförbindelse i allmänhet inte skulle användas i en motsvarande nationell situation.

Det finns inte heller något hinder för att domstolen i den ansökande staten och parternas advokater deltar och ställer frågor till vittnen eller motsvarande personer genom en videokonferensförbindelse.

Eftersom ett av syftena med lagförslaget är att rättslig hjälp ska lämnas så smidigt som möjligt, ska man vägra iakttä ett särskilt förfarande som anges i en framställning endast när förfarandet inte kan anses godtagbart enligt de grundläggande principerna för rättegångsförfarandet i Finland.

Om det förfarande som anges i framställningen inte kan iakttas vid verkställigheten, ska detta enligt 2 mom. meddelas den ansökande utländska myndigheten. Samtidigt ska man fråga om framställningen ändå ska verkställas med iakttagande av antingen ett förfarande enligt finsk lag eller något annat godtagbart förfarande.

9 §. *Begränsningar i användningen av tvångsmedel.* I enlighet med de vedertagna principer som gäller internationell rättslig hjälp föreslås det att i 1 mom. uttryckligen föreskrivs att en framställning om delgivning som gjorts av en utländsk myndighet och som gäller kallelse att inställa sig för att höras personligen i den främmande statens domstol eller att inställa sig inför en myndighet i den staten som vittne, sakkunnig, part eller i någon annan egenskap, får verkställas här endast så att det är frivilligt att hörsamma kallelsen. Det är således inte tillåtet att använda tvångsmedel enligt vare sig den främmande statens lag eller finsk lag mot den som kallats, om han eller hon inte vill hörsamma kallelsen.

Att en kallelse innehåller bestämmelser om tvångsmedel som enligt den ansökande statens lagstiftning i den staten får riktas mot den som kallats om han eller hon inte hörsammar kallelsen är dock inte något hinder för att delge kallelsen. Det är i allmänhet i den kallades intresse att få information både om kallelsen och om påföljderna av att inte hörsamma den, t.ex. om ekonomiska sanktioner som kan riktas mot egendom som personen i fråga har i den ansökande staten. I dessa fall kunde det dock vara tillbörligt att den kallade antingen i samband med att kallelsen delges eller på något annat sätt under rättas om att de påföljder som nämns i kallel-

sen inte kommer att verkställas i Finland och att tvångsmedel inte heller i övrigt kommer att användas mot den kallade i Finland.

Begränsningsbestämmelsen i den finska lagen hindrar givetvis inte att eventuella påföljder för utevaro föreläggs i den ansökande staten.

I 2 mom. har man tagit in en hänvisning till lagen om skyldighet att i vissa fall inställa sig vid domstol i annat nordiskt land, enligt vilken man i Finland får rikta påföljder som förelagts av domstolen i det nordiska land som gjort kallelsen mot den kallade, om han eller hon inte hörsammar kallelsen.

10 §. *Ovillkorliga grunder för vägran.* I enlighet med vedertagna principer tas i paragrafen in en bestämmelse om att rättslig hjälp alltid ska vägras, om lämnandet av hjälpen kan kränka Finlands suveränitet eller äventyra Finlands säkerhet eller andra väsentliga intressen. Det blir aktuellt att vägra lämna rättslig hjälp på dessa grunder bl.a. när verkställigheten av en framställning skulle förutsätta att man till en främmande stat skulle lämna ut uppgifter eller handlingar som ska hållas hemliga med tanke på Finlands säkerhet, internationella relationer, finans-, penning- eller valutapolitik eller annars med tanke på ett allmänt intresse.

Enligt bestämmelsen ska man dessutom alltid vägra lämna rättslig hjälp, om det strider mot grundprinciperna för Finlands rättsordning (*ordre public*).

Vid tillämpningen av bestämmelsen ska man även beakta artikel 6 i Europarådets människorättskonvention och de krav som i artikeln ställs på lämnandet av internationell rättslig hjälp med tanke på dels det förfarande som verkställs i Finland med anledning av en framställning, dels det förfarande som iakttas i den ansökande staten vid behandlingen av det ärende för vilket rättslig hjälp lämnas.

11 §. *Beslut att inte bevilja rättslig hjälp.* Enligt förslaget ska beslut om att vägra lämna rättslig hjälp fattas av den domstol eller någon annan myndighet till vars behörighet det hör att verkställa framställningen.

Om en framställning om rättslig hjälp har sänts till justitieministeriet, som är central myndighet, får justitieministeriet utan att sända framställningen till den behöriga myn-

digheten besluta att rättslig hjälp inte ska lämnas, om det är uppenbart att rättslig hjälp inte kan lämnas i ärendet. Det är möjligt att göra på detta sätt t.ex. om en stat genom en framställning om rättslig hjälp gör förfrågningar om en fysisk eller juridisk persons bankkontouppgifter eller sekretessbelagda uppgifter som hör till sociallagstiftningens område.

Ett beslut om att inte bevilja rättslig hjälp får inte överklagas. Detta är motiverat när man beaktar att det är fråga om ett samarbete mellan stater och inte om ett ärende som gäller en fysisk eller juridisk persons rätt. Om det skulle vara tillåtet att överklaga ett beslut som har fattats med anledning av en framställning om rättslig hjälp, skulle detta betyda att t.ex. indiska staten som part skulle kunna överklaga ett beslut om att inte bevilja rättslig hjälp som fattats av en finsk domstol.

I detta sammanhang kan det dock konstateras att beslutet om att avslå en framställning om rättslig hjälp inte heller vinner laga kraft. Det finns inte något hinder för att samma framställning görs på nytt i samma sak.

Bestämmelsen om förbud mot överklagande ska endast tillämpas på beslut som fattats med anledning av framställningar om rättslig hjälp som gjorts av myndigheter. Om t.ex. en enskild riktar en framställning eller ansökan som grundar sig på bestämmelserna i den lag som nu föreslås till den behöriga myndigheten eller domstolen i Finland, får det beslut som myndigheten eller domstolen fattar med anledning av framställningen överklagas på vanligt sätt.

12 §. Kostnaderna för lämnande av rättslig hjälp. Den föreslagna bestämmelsen innehåller den allmänna principen för kostnadsansvaret. Enligt den ska det som utgångspunkt inte tas ut ersättning av en främmande stat för kostnaderna för rättslig hjälp som lämnats på begäran av en myndighet i den staten.

I fördragen om internationell rättslig hjälp har man allmänt godtagit principen om avgiftsfrihet, enligt vilken den stat som har tagit emot en framställning om rättslig hjälp inte ska ta ut någon ersättning för de kostnader den haft för att lämna hjälpen. Denna princip godtogs som huvudregel redan i artikel 7 stycke 1 och artikel 16 stycke 1 i Haagkon-

ventionen från 1954 angående civilprocessen.

Huvudregeln, som föreslås bli inskriven i bestämmelsen, gäller även rättslig hjälp som lämnas stater som Finland inte är skyldigt att lämna internationell rättslig hjälp utan ersättning på basis av någon internationellt förpliktande överenskommelse, och även om staten i fråga inte enligt sin lagstiftning lämnar Finland motsvarande internationell rättslig hjälp utan ersättning.

Som utgångspunkt ska man t.ex. inte hos den ansökande staten ta ut kostnaderna för att delge en handling.

I lagen föreskrivs det särskilt om översättningskostnader, tolkning och kostnader och ersättningar för bevisupptagning.

3 kap. **Lämnande av rättslig hjälp vid delgivning av handlingar**

13 §. Framställningar om delgivning. Enligt bestämmelsen får en utländsk myndighet sända en framställning om delgivning till justitieministeriet eller direkt till den tingsrätt som är behörig att sköta delgivningen. I fråga om motiveringen hänvisas det i detta sammanhang till motiveringen till lagförslagets 3 §.

14 §. Behöriga myndigheter. Den behöriga myndigheten bör bestämmas på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt. Därför föreslås det att i lagen tas in en bestämmelse om att delgivningen av en handling ska utföras av tingsrätten på den ort inom vars domkrets mottagaren har sitt hemvist eller som annars lämpligen kan utföra delgivningen. Om en framställning har sänts till en domstol till vars uppgifter delgivningen inte hör, ska den domstolen utan dröjsmål sända framställningen och de handlingar som ansluter sig till framställningen till den behöriga domstolen, om inte den domstol som har tagit emot framställningen själv anser sig kunna sköta delgivningen.

15 §. Delgivning. I paragrafen föreslås det bestämmelser om det förfarande som ska iakttas vid delgivning av handlingar. Enligt 1 mom. ska vid delgivningen av en handling iakttas det förfarande som enligt finsk lag ska iakttas vid delgivning av en motsvarande handling. I enlighet med den allmänna be-

stämmelsen i lagförslagets 8 § föreskrivs det dessutom uttryckligen i 1 mom. att man också vid delgivningen av en handling i mån av möjlighet ska iaktta ett särskilt förfarande som anges i framställningen om delgivning, om inte detta kan anses strida mot finsk lagstiftning.

I en framställning om rättslig hjälp kan det t.ex. uttryckligen anges att framställningen ska delges mottagaren personligen genom en stämningsman. I ett sådant fall ska begäran uppfyllas, och t.ex. surrogatdelgivning kommer inte i fråga trots att den skulle vara möjlig enligt finsk lag. En sådan begränsning till ett visst delgivningsförfarande står inte i strid med finsk lagstiftning.

Det kan antas att det förfarande som en stat begär att ska iakttagas vid delgivningen av en handling sällan kommer att stå i strid med finsk lagstiftning. En framställning om rättslig hjälp som gäller delgivning av en stämning kan dock anses stå i strid med finsk lagstiftning, om det i framställningen anges att stämningen ska delges genom att den skickas per post till mottagarens adress så att delgivning anses ha skett inom sju dagar från det att brevet postades. Också en begäran om att en handling i första hand ska delges genom kungörelse kan anses stå i strid med finsk lag.

I det gränsöverskridande samarbetet har möjligheten att delge en handling genom kungörelse begränsats på olika sätt. Enligt artikel 15 stycke 1 i Haagkonventionen om delgivning från 1965 får ett tvistemål inte avgöras i svarandens uttalande, om inte stämningen eller en motsvarande handling har delgivits i så god tid att svaranden har haft möjlighet att avge svaromål. Trots att det är möjligt att göra undantag från det kravet genom att avge en förklaring om saken, är utgångspunkten att en part ska ha en verklig rätt att delta i rättegången.

Därför föreslås det att det föreskrivs uttryckligen att en handling inte på basis av en framställning om rättslig hjälp får delges i Finland genom kungörelse eller något annat motsvarande förfarande. Som förfaranden som motsvarar kungörelse anses förfaranden där sannolikheten för att en person faktiskt får del av en handling är liten. Genom be-

stämmelsen utesluter man inte t.ex. surrogatdelgivning.

Det ska utfärdas ett intyg över att delgivning har skett, med iakttagande av vad som föreskrivs i 11 kap. 17 § i rättegångsbalken. Enligt den bestämmelsen ska över delgivningen utfärdas ett skriftligt intyg med uppgift om datum och ort för delgivningen samt med vem delgivningen har skett.

I det föreslagna 2 mom. preciseras språkkraven i anslutning till delgivning. Enligt momentet ska de allmänna delgivningsbestämmelserna som avses i 1 mom. bli tillämpliga i en situation där den handling som ska delges är avfattad på finska eller svenska eller åtföljs av en översättning till någotdera av dessa språk.

Om en handling inte är översatt till finska eller svenska, får delgivning ske endast om den som handlingen ska delges frivilligt samtycker till att ta emot den. För att det ska kunna anses att mottagaren frivilligt har samtyckt till att ta emot handlingen, ska han eller hon vara medveten om sin rätt att vägra ta emot en handling på ett främmande språk.

Också när mottagaren frivilligt har samtyckt till att ta emot en handling på ett främmande språk ska det utfärdas ett intyg över delgivningen. Det ska då framgå av intyget att mottagaren har tagit emot delgivningen frivilligt.

En handling på ett främmande språk får delges genom ett förfarande som anges i 1 mom. också när mottagaren förstår det språk som handlingen har avfattats på.

Om handlingen delges av en stämningsman, ska stämningsmannen bedöma om mottagaren behärskar det språk som handlingen har avfattats på. Om mottagaren t.ex. är medborgare i den stat på vars officiella språk handlingen har avfattats och det språket har registrerats som hans eller hennes modersmål i befolkningsdatasystemet, kan man utgå från att mottagaren förstår språket. På motsvarande sätt är det när en engelskspråkig handling delges ett företag som bedriver internationell handel motiverat att anta att en företrädare för företaget förstår innehållet i handlingen. Om mottagaren å andra sidan inte frivilligt samtycker till att ta emot en handling på ett främmande språk med hänvisning till bristande språkkunskaper, ska tröskeln vara hög

för att stämningssmannen trots det ska anse att mottagaren behärskar språket i handlingen.

16 §. Meddelande om att delgivning inte kan ske. Om delgivning inte kan ske på grund av att mottagarens vistelseort är okänd eller mottagaren inte befinner sig i Finland eller av någon annan motsvarande orsak, ska detta utan dröjsmål meddelas den utländska myndighet som har gjort framställningen, och samtidigt ska orsakerna till att delgivning inte kan ske nämnas. Bestämmelsen motsvarar i sak lagförslagets 7 § 3 mom. och tas in i kapitlet om delgivning endast för tydlighetens skull.

17 §. Delgivningar som utförs av konsulära myndigheter. I paragrafen föreskrivs det om delgivning som utförs av konsulära myndigheter. Rätten för konsulära myndigheter att utföra delgivningar på den mottagande statens territorium är vedertagen, och en bestämmelse om detta finns bl.a. i artikel 6 i Haagkonventionen från 1954 och, på motsvarande sätt, i artiklarna 8 och 9 i Haagkonventionen om delgivning från 1965.

I fråga om konsulära myndigheters befogenheter i rättshjälpsituationer föreskrivs också i Wienkonventionen om konsulära förbindelser av den 24 april 1963. Finland satte i kraft Wienkonventionen 1980. Artikel 1 i konventionen innehåller en definition av konsulat. Enligt artikel 5 punkt j i konventionen hör det till de konsulära uppgifterna att delge domstolshandlingar och andra handlingar eller verkställa bevisupptagning för domstol i den sändande staten i enlighet med gällande internationella överenskommelser eller, i avsaknad av sådana internationella överenskommelser, på ett sätt som är förenligt med den mottagande statens lagar och föreskrifter.

I enlighet med artikel 8 stycke 1 i Haagkonventionen om delgivning från 1965 får en konsulär myndighet enligt förslaget delge handlingar endast utan användande av tvångsmedel, dvs. så att mottagaren frivilligt samtycker till att ta emot handlingen.

Bestämmelsen innehåller inte några andra begränsningar i konsulära myndigheters delgivningsrätt.

En konsulär myndighet får också i enlighet med lagförslagets 13 § förmedla en framställning om delgivning till justitieministeriet

eller den tingsrätt som är behörig att sköta delgivningen, varvid de sedvanliga delgivningsförfarandena blir tillämpliga.

4 kap.

Framställningar om rättslig hjälp vid delgivning av handlingar

18 §. En framställning om delgivning som en finsk myndighet riktar till en utländsk myndighet. I den föreslagna bestämmelsen sägs det att om det är behövligt att delge en rättegångshandling utomlands, ska domstolen göra en framställning till en utländsk myndighet om delgivning av handlingen. Handlingar som hänför sig till en rättegång är stämningar, kallelser att infinna sig i domstol, uppmaningar att ge in ett skriftligt bemötande och motsvarande handlingar.

Med domstolen avses den domstol där målet handläggs. En framställning om rättslig hjälp kan således göras av tingsrätten, hovrätten eller högsta domstolen. Om målet hör till lagens tillämpningsområde, får även en specialdomstol göra en framställning om rättslig hjälp. I exceptionella situationer, t.ex. i mål som gäller omhändertagande av barn, som internationellt anses höra till civilrättens område, får en framställning om rättslig hjälp som gäller delgivning även göras av en förvaltningsdomstol.

Delgivning av andra handlingar än sådana som hänför sig till en rättegång kan behövas t.ex. i arvsärenden. Ett testamente måste delges arvingarna för att förordnandena i testamentet ska kunna vinna laga kraft. Om en arvinge vistas utomlands, kan internationell delgivning behövas.

Om den handling som ska delges inte hänför sig till en rättegång, ska framställningen om rättslig hjälp vid delgivning av handlingen göras av tingsrätten på begäran. Enligt 12 § i den gällande delgivningsförordningen görs framställningar om rättslig hjälp som gäller delgivning av sådana handlingar av länsstyrelsen, dvs. i dag av regionförvaltningsverket. Detta förfarande frångås således, och en framställning om delgivning av en handling utomlands ska riktas till tingsrätten. En framställning om delgivning får göras till vilken tingsrätt i Finland som helst.

Statsrådets förordning om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer innehåller också en bestämmelse om den avgift som tas ut för expedition av en handling för delgivning till utlandet. I skrivande stund är avgiften 60 euro, och dessutom tillkommer eventuella särskilda kostnader som delgivningen i utlandet medför.

Bestämmelsen hindrar givetvis inte att en person som har behov av att delge en handling ger delgivningen i uppdrag direkt åt den som ansvarar för delgivningar i den främmande staten, om detta är möjligt enligt den statens lag. T.ex. enligt artikel 6 i Haagkonventionen från 1954 angående civilprocessen görs det inte genom bestämmelserna om delgivning inskränkningar i befogenheten för parterna att verkställa delgivning direkt genom stämningsmän eller behöriga tjänstemän i det land där delgivningen ska ske. En förutsättning för detta är dock att staten i fråga inte motsätter sig det förfarandet. T.ex. i arvsärenden är parterna inte tvungna att använda sig av internationell rättslig hjälp vid delgivningen av ett testamente, utan handlingen kan delges direkt i den främmande staten, om detta är tillåtet enligt den statens lag.

19 §. Formen för och innehållet i en framställning om delgivning. Enligt det föreslagna 1 mom. ska en framställning om rättslig hjälp som gäller delgivning avfattas på ett språk som den anmodade myndigheten godtar. De handlingar som ska delges ska fogas till framställningen. Av framställningen ska framgå den myndighet som har utfärdat handlingen, behövliga uppgifter om parterna, mottagarens adress, arten av den handling som ska delges samt ett eventuellt särskilt förfarande som man önskar att ska användas vid delgivningen.

Enligt 2 mom. ska de handlingar som bifogats framställningen vid behov översättas till ett språk som godtas av den anmodade staten. Domstolen ansvarar för översättningen av sina egna handlingar. För översättningen av övriga handlingar svarar parterna eller den som begär att handlingen ska delges.

Det bör nämnas att lagen endast blir tillämplig i situationer där något annat inte har överenskommit med den anmodade staten eller där det inte föreskrivs om saken t.ex. i

en EU-författning. Om delgivning ska ske t.ex. i en stat som har tillträtt Haagkonventionen om delgivning från 1965, ska de handlingar som ska delges fogas till framställningen i två exemplar. Dessutom ska framställningen göras på en blankett vars formulär finns som bilaga till den konventionen.

5 kap. **Lämnande av rättslig hjälp vid bevisupptagning**

20 §. Bevisupptagning och hörande av parter i domstol. I paragrafen bestäms det om bevisupptagning i domstol på begäran av en främmande stat. I 1 mom. sägs det att om den begärda åtgärden i en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en främmande stat hör till domstolens behörighet, ska tingsrätten sköta hörandet av vittnen eller sakkunniga, framläggandet av handlingar, förrättandet av syn eller inhämtandet av andra bevis eller hörandet av parter.

För att bevis ska kunna tas upp på basis av en framställning krävs det dock att en rättegång som gäller ett civil- eller handelsrättsligt ärende är anhängig vid en domstol, i en skiljenämnd eller i något motsvarande tvistlösningsorgan i den främmande stat som gjort framställningen. Utgångspunkten är givetvis att en framställning om rättslig hjälp ska hänföra sig till en anhängig rättegång i den domstol som gör framställningen. En framställning om bevisupptagning kan dock hänföra sig till ett tvistemål som är anhängigt t.ex. i en skiljenämnd eller något annat tvistlösningsorgan. Framställningen ska även i dessa fall göras genom domstolen. En skiljenämnd eller ett motsvarande tvistlösningsorgan får inte göra en framställning om rättslig hjälp direkt till en finsk domstol.

För att rättslig hjälp ska kunna lämnas krävs det att handläggningen av det egentliga tvistemålet pågår i den utländska domstolen. Om det inte pågår någon rättegång eller något motsvarande tvistlösningsförfarande, är det enligt 20 § inte möjligt att lämna rättslig hjälp. Sådana förfaranden som föregår handläggningen av det egentliga tvistemålet uppfyller inte kravet på att målet ska vara anhängigt.

I fråga om bevisupptagning i andra fall än för domstolsbehandling av ett tvistemål föreskrivs det särskilt i lagens 7 kap.

I 2 mom. föreslås det en bestämmelse om den tingsrätt som ska sköta hörandet eller bevisupptagningen. Till dessa delar är den allmänna principen att rättslig hjälp ska lämnas av den tingsrätt där detta lämpligast kan ske. T.ex. ska muntlig bevisning tas upp av tingsrätten på den ort inom vars domkrets den som ska höras har sitt hemvist eller är bosatt. Om flera personer som är bosatta på olika håll i landet dock har kallats för att höras, är det sannolikt ändamålsenligast att de alla hörs tillsammans, i samma tingsrätt.

Om den tingsrätt till vilken en framställning har gjorts eller översänts anser att den inte kan lämna rättslig hjälp med stöd av denna bestämmelse, ska den vidarebefordra framställningen till den tingsrätt som den anser att kan lämna hjälpen.

21 §. Formen för och innehållet i en framställning om rättslig hjälp som gäller bevisupptagning. Enligt förslaget innehåller 5 § 2 mom. allmänna bestämmelser om vilka krav en framställning om rättslig hjälp som en utländsk myndighet gör till de finska myndigheterna ska uppfylla när det gäller form och innehåll. Kraven i den allmänna bestämmelsen är dock inte tillräckliga för att verkställa en framställning om bevisupptagning. I lagens 21 § föreskrivs det därför separat om de ytterligare uppgifter som det är behövligt att ska ingå särskilt i en framställning om rättslig hjälp som gäller bevisupptagning.

Enligt 1 mom. 1 punkten ska, om framställningen gäller hörande av personer, i framställningen anges namnen på och adresserna för de personer som ska höras, de frågor som ska ställas till dem eller de omständigheter som de avses bli hörda om, vid behov uppgifter om rätt att vägra vittna enligt lagstiftningen i den ansökande myndighetens stat, en eventuell begäran om bevisupptagning under ed eller försäkran och uppgift om den form som då ska iakttas samt vid behov övriga uppgifter som den ansökande myndigheten anser att behövs.

I samband med en framställning om bevisupptagning är det väsentligaste att man i framställningen tillräckligt klart anger vilka omständigheter man vill höra vittnet eller nå-

gon annan person om. Vid behov kan man till framställningen även foga en förteckning över de frågor som ska ställas till den som ska höras.

Om en framställning om bevisupptagning hänför sig till upptagning av skriftliga bevis eller syn av föremål, ska enligt momentets 2 punkt de handlingar eller föremål som ska undersökas nämnas i framställningen om rättslig hjälp. Handlingarna och föremålen ska specificeras i framställningen. T.ex. ska en handling specificeras så noggrant att utmätningsmannen i sista hand kan hämta den till domstolen. När någon åläggs en skyldighet att lägga fram en handling i domstolen (edition), ska handlingen specificeras så noga i kravet på edition att bevistemat, typen av handling och den tidpunkt när handlingen upprättats framgår. Kraven på specifikation av handlingar är desamma som vid en rättegång i Finland. Det kan konstateras att den domstol som har tagit emot en framställning om rättslig hjälp inte får vägra ta upp bevis t.ex. på den grunden att en handling enligt den inte har betydelse som bevis. Denna avvägning görs uteslutande av den ansökande domstolen.

Enligt 3 punkten ska av framställningen framgå ett önskemål om att ett visst förfarande ska iakttas vid bevisupptagningen samt de behövliga uppgifterna om det förfarandet. I bestämmelsen föreskrivs det inte särskilt om det förfarande som ska tillämpas vid bevisupptagningen. Till dessa delar tillämpas lagförslagets 7 och 8 §. Enligt lagens 8 § ska ett särskilt förfarande som anges i framställningen iakttas när rättslig hjälp lämnas, om inte detta kan anses strida mot finsk lag. Om det inte i framställningen anges att ett särskilt förfarande ska iakttas, tillämpas i enlighet med 7 § finsk lag, dvs. i praktiken rättegångsbalkens 17 kap.

Även den bestämmelse i lagförslagets 23 § ska beaktas enligt vilken ett vittne eller en sakkunnig som hörs i Finland på basis av en framställning om rättslig hjälp har rätt att vägra vittna eller yttra sig med stöd av såväl finsk lag som lagen i den ansökande främmande staten. Motsvarande rätt att vägra har den som är skyldig att lägga fram en handling eller ett föremål på basis av en framställning om rättslig hjälp.

22 §. Rätt att närvara och delta vid bevisupptagning. Enligt det föreslagna 1 mom. har den behöriga myndigheten i den ansökande staten, parterna och den som saken i övrigt gäller rätt att vara närvarande och ställa frågor när vittnen, sakkunniga eller parter hörs eller när någon annan begärd åtgärd vidtas, om inte något annat föreskrivits.

I Finland har parterna rätt att vara närvarande och ställa frågor till vittnen, sakkunniga eller andra parter som hörs vid en rättegång. Rätten att vara närvarande är som utgångspunkt densamma vid syn som vid hörande. Det är således naturligt att även parterna i ett tvistemål som handläggs i en utländsk domstol och deras ombud eller biträden ska ha motsvarande rätt att vara närvarande och ställa frågor när en framställning om rättslig hjälp verkställs.

T.ex. en intervenient har motsvarande rätt att vara närvarande vid och delta i bevisupptagningen. Rätten att vara närvarande och delta bestäms som utgångspunkt enligt den ansökande statens lagstiftning. Det är således inte meningen att begränsa den rätt att delta som en främmande stat har godkänt. Bestämmelsen ska tolkas smidigt. Trots att rätten att delta i princip föreslås vara omfattande, är det dock inte meningen att någon annan än de som har ett direkt intresse i saken ska få delta i verkställigheten av en framställning om rättslig hjälp. T.ex. parternas släktingar, makar och andra motsvarande personer är utomstående i saken och ska i den egenskapen inte ha rätt att ställa frågor eller annars vara aktiva i denna. Som utgångspunkt bör sådana personers rätt att vara närvarande vid bevisupptagningen dock inte begränsas.

Också den behöriga myndigheten i den ansökande staten, dvs. domstolen eller någon som hör till rättskipningspersonalen vid domstolen, ska ha rätt att vara närvarande och ställa frågor vid bevisupptagningen. I praktiken kommer sannolikt den ansökande domstolens rätt att delta i t.ex. ett vittnesförhör att tillgodoses genom användning av telefon- eller videokonferensutrustning.

När man håller syn kan det uppstå situationer där det blir aktuellt att skydda en affärs- eller yrkeshemlighet. Enligt 17 kap. 56 § 2 mom. i rättegångsbalken får en affärs- eller

yrkeshemlighet inte röjas i dessa fall, om inte viktiga skäl kräver det. I en sådan situation begränsas i allmänhet rätten att vara närvarande vid synen, och synen hålls genom att en sakkunnig gör observationer. Frågan ska alltid övervägas från fall till fall, och en framställning ska som utgångspunkt verkställas så att den inte står i strid med finsk lag.

De framställningar som gäller rättslig hjälp genom bevisupptagning kan skilja sig avsevärt från varandra. Därför ska bestämmelsen tillämpas smidigt och i tillämpliga delar. Om t.ex. en bevishandling ska sändas per post till den anmodade domstolen, blir bestämmelserna om rätt att närvara och ställa frågor vid bevisupptagningen inte tillämpliga.

Enligt 2 mom. ska uppgift om tidpunkten och platsen för den begärda åtgärden ges den ansökande utländska myndigheten i så god tid att denna i sin tur hinner ge dem som har rätt att delta i rättegången uppgifterna på behörigt sätt. På detta sätt säkerställer man att de myndigheter och personer som nämns i 1 mom. har möjlighet att delta i bevisupptagningen. Det är givetvis inte den finska domstolens uppgift att underrätta parterna i tvistemålet om bevisupptagningen utan den behöver endast underrätta den ansökande utländska myndigheten, i enlighet med den föreslagna bestämmelsen. Denna myndighet ska vid behov själv underrätta parterna och andra som saken gäller om bevisupptagningen, i enlighet med sin lagstiftning.

23 §. Rätt att vägra vittna. I paragrafen föreslås det bestämmelser om rätten för ett vittne och en sakkunnig att vägra vittna i ett sådant fall när hörandet sker i finsk domstol på begäran av en utländsk myndighet. Den föreslagna bestämmelsens 1 mom. motsvarar huvudsakligen 6 § i den gällande lagen om samverkan och i sak artikel 14.1 i Europeiska unionens bevisupptagningsförordning.

Den som hörs som vittne eller sakkunnig i en finsk domstol med stöd av en framställning om rättslig hjälp som en utländsk myndighet har gjort har enligt den föreslagna bestämmelsen rätt att vägra vittna eller yttra sig, om han eller hon har rätt eller skyldighet till detta enligt finsk lag eller lagen i den ansökande staten.

Det är möjligt att en part i målet hörs som vittne i den ansökande staten. Om det i fram-

ställningen om rättslig hjälp begärs att en part ska höras som vittne, ska bestämmelsen om rätt att vägra tillämpas även på parten.

Bestämmelserna i momentets andra mening om att lagen i den främmande staten ska beaktas motsvarar i sak meningen i 6 § 2 mom. i den ovan nämnda lagen om samverkan. Till skillnad från vad som föreskrivs i artikel 14.1 b i Europeiska unionens bevisupptagningsförordning krävs det dock inte som utgångspunkt att den verkställande domstolen begär att den ansökande domstolen bekräftar vägransgrunden i en sådan situation när domstolen också annars känner till den.

Paragrafens 2 mom. hänför sig till framställningar om rättslig hjälp som gäller framläggande av handlingar eller föremål. Enligt bestämmelsen har den som med stöd av en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en utländsk myndighet är skyldig att lägga fram en handling eller ett föremål i domstolen rätt att vägra lägga fram handlingen eller föremålet, om han eller hon har rätt eller skyldighet till detta enligt finsk lag eller lagen i den ansökande staten.

Av bestämmelsen följer att en part eller någon annan fysisk eller juridisk person inte är skyldig att överlämna en handling vid verkställigheten av en framställning om rättslig hjälp, om han eller hon inte är skyldig att göra detta vid en nationell tvistemålsrättegång. Således ställer de nationella bestämmelserna om edition gränser för när man genom tvångsmedel får ålägga en person att överlämna en handling som han eller hon innehar till domstolen.

24 §. Tvångsmedel. I bestämmelsen föreskrivs det att i det fallet att rättslig hjälp begärs för att ta upp bevis, får en person med tvångsmedel åläggas att infinna sig vid domstol eller uppfylla en begärd åtgärd endast om tvångsmedlet i fråga får användas vid en rättegång i Finland. Om det i framställningen om rättslig hjälp anges att kallelsen ska förenas med ett hot som inte föreskrivs i finsk lag, kan framställningen inte verkställas till dessa delar. Ett vittne får dock åläggas att infinna sig i domstolen vid vite, och det kan bestämmas att vittnet ska hämtas till domstolen.

Bestämmelsen motsvarar i sak 5 § i lagen om samverkan, artikel 13 i Europeiska uni-

onens bevisupptagningsförordning och artikel 10 i Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970.

Bestämmelsen ska tillämpas på såväl fysiska som juridiska personer.

25 §. Kostnadsersättningar. I bestämmelsen föreskrivs det om kostnadsersättningar till vittnen och andra personer som har ålagts att infinna sig i domstolen.

Enligt 1 mom. har den som ålagts att infinna sig vid domstol med stöd av en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en främmande stat rätt att på begäran få en skälig ersättning för behövliga kostnader för resa och uppehälle samt för ekonomisk förlust av statens medel, på det sätt som föreskrivs i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972).

Ersättning betalas inte av statens medel för andra kostnader eller överstigande kostnader. Om den som ska höras har anspråk till dessa delar, ska han eller hon kräva in kostnaderna hos parterna eller den ansökande myndigheten i enlighet med den statens lag.

I momentet föreskrivs det således om kostnadsansvaret för den som verkställer framställningen, dvs. finska staten, gentemot en person som med anledning av en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en främmande stat har ålagts att infinna sig i domstol eller vidta någon annan åtgärd som anges i framställningen. I bestämmelsen föreskrivs det således inte om t.ex. skyldighet för en part som har åberopat ett vittne att betala ersättning till vittnet. En parts skyldighet att ersätta kostnaderna för ett vittne bestäms enligt den lag som tillämpas på den egentliga rättegången och de hör till den domstols behörighet som avgör målet. Dessa frågor hänför sig således i praktiken inte alls till verkställandet av en framställning om rättslig hjälp.

Parternas kostnader ska inte ersättas av statens medel.

Det föreslagna 1 mom. motsvarar till sin struktur 8 § 1 mom. i den gällande lagen om samverkan. Enligt det momentet ska ersättning betalas av allmänna medel till den som åläggs att göra något på basis av en framställning om rättslig hjälp som gäller bevisupptagning. Ersättning betalas inte till par-

terna i ett mål. I lagen om samverkan bestäms det inte om ersättningens belopp.

Till den som ålagts att infinna sig i domstol betalas ersättning av statens medel för de kostnader som anges i lagen. Enligt 2 mom. ska staten svara för dessa kostnadsersättningar, och de återkrävs inte av den ansökande staten.

6 kap. **Framställningar om rättslig hjälp vid bevisupptagning**

26 §. *Beslut om att göra en framställning om rättslig hjälp.* I bestämmelsen föreskrivs det om när domstolen får fatta beslut om att begära rättslig hjälp vid bevisupptagning i en främmande stat.

Enligt bestämmelsen får domstolen i ett anhängigt civil- eller handelsrättsligt ärende antingen på begäran av en part eller på tjänstens vägnar besluta om att göra en framställning om rättslig hjälp vid bevisupptagning i en främmande stat. Enligt den föreslagna bestämmelsen är domstolen inte skyldig att göra en framställning om bevisupptagning utomlands ens när en part begär det, utan domstolen ska även i detta fall självständigt överväga om bevisupptagningen behövs. Domstolens beslut om att göra en framställning om bevisupptagning kan således lika väl vara negativt som positivt.

Om en skiljenämnd eller något motsvarande tvistlösningsorgan gör en framställning om att rättslig hjälp vid bevisupptagning ska begäras, fungerar domstolen i praktiken endast som förmedlande myndighet. I en sådan situation ska domstolen inte överväga om den begärda bevisupptagningen behövs. Denna fråga bedöms alltid av den som handlägger huvudsaken.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i sak 12 § i lagen om samverkan, och genom de föreslagna ändringarna moderniseras i praktiken endast skrivningen i den paragrafen.

Bestämmelsen blir tillämplig oberoende av om framställningen och verkställandet av den omfattas av tillämpningsområdet för en överenskommelse som är bindande för Finland eller EU-lagstiftningen eller inte. I de internationella samarbetsinstrumenten föreskrivs det nämligen inte om när en framställning

om rättslig hjälp ska göras utan endast om hur man ska gå till väga efter att det har beslutats att en sådan framställning ska göras.

27 §. *Formen för och innehållet i en framställning om rättslig hjälp som gäller bevisupptagning.* I paragrafen föreskrivs det om formkraven för en framställning och om de uppgifter som ska tas in i framställningen.

När en framställning görs ska man i första hand tillämpa de internationella samarbetsinstrument som är bindande för Finland. När en framställning om rättslig hjälp görs till en stat som har tillträtt Haagkonventionen om bevisupptagning från 1970, ska man givetvis iaktta de form- och språkkrav och använda de blanketter som förutsatts i den konventionen. På motsvarande sätt ska man vid tillämpningen av Europeiska unionens bevisupptagningsförordning iaktta de krav gällande innehåll och språk som föreskrivs i den och använda de blanketter som avses i förordningen. Den föreslagna bestämmelsen blir därför i huvudsak endast tillämplig i förhållande till stater med vilka Finland inte har något gällande arrangemang för rättslig hjälp.

I de internationella samarbetsinstrumenten föreskrivs det dock inte om hur översättnings- och kostnadsansvaret ska fördelas mellan staten och en part som begär att ett vittne ska höras. Den föreslagna bestämmelsen kompletterar således till dessa delar de arrangemang som är bindande för Finland.

Enligt 1 mom. ska en framställning som riktas till en utländsk myndighet innehålla de uppgifter som nämns i 5 § 2 mom. och 21 §, dvs. i praktiken samma uppgifter som ska ingå i en framställning om bevisupptagning som görs till Finland.

Enligt 2 mom. ska framställningen avfattas på ett språk som den anmodade myndigheten godtar. Utgångspunkten är att framställningen ska översättas till den anmodade statens officiella språk.

Enligt bestämmelsen ska domstolen svara för översättningen av framställningen. Detta betyder i praktiken att det är domstolens uppgift att låta översätta t.ex. en förteckning över de frågor som kommer att ställas till vittnet i en framställning som gäller hörande av ett vittne. Översättningskostnaderna ska betalas av statens medel.

Om översättningen av en framställning orsakar betydande kostnader, t.ex. på grund av att frågorna är många eller för att framställningen måste översättas till ett sällsynt språk, kan domstolen dock ålägga den part som har begärt att framställningen ska göras att helt eller delvis ersätta kostnaderna. Domstolen beslutar om ersättningsskyldigheten på tjänstens vägnar.

I 3 mom. föreskrivs det om skyldigheten att foga handlingar till framställningen. I allmänhet behöver andra handlingar inte fogas till en framställning om rättslig hjälp som gäller bevisupptagning. Om domstolen emellertid, i praktiken på begäran av en part, anser att det är behövligt att foga handlingar till en framställning, ska handlingarna översättas till ett språk som den anmodade staten godtar. Parten svarar dock för översättningen av de bifogade handlingarna. Det kan bli aktuellt att foga en handling till en framställning om rättslig hjälp t.ex. i ett sådant fall när avsikten är att höra ett vittne om upprättandet av eller innehållet i en viss handling eller om någon annan omständighet som direkt hänförs till handlingen.

7 kap. **Lämnande av rättslig hjälp på framställning av någon annan än en myndighet**

28 §. Bevisupptagning för att bevaka en rättighet i en främmande stat. I lagförslagets ikraftträdandebestämmelse föreslås det att lagen om bevisning för bevakande av rätt i utlandet (4/1927) ska upphävas. I avsnitt 2.1.2 i allmänna motiveringen ovan redogörs det för bestämmelserna i den lagen. Lagen stiftades ursprungligen för att möjliggöra att en viss rättighet, t.ex. rätten till försäkringsersättning eller arv, vid behov kan bevisas i en främmande stat i en situation där ärendet inte är anhängigt vid domstol. Såsom det konstateras i allmänna motiveringen, har man genom lagen försökt säkerställa att personer som emigrerat från Finland och deras närstående kan ta till vara sina rättigheter i utlandet. Också personer med hemvist i någon annan stat än Finland får åberopa lagen.

Det föreslås att de bestämmelser i den ovan nämnda lagen som behöver bibehållas tas in i

paragrafen. Samtidigt moderniseras lagens innehåll.

Enligt 1 mom. har en person rätt att få rättslig hjälp för att höra vittnen i ett ärende som hör till civil- eller handelsrättens område och inte är anhängigt vid en domstol eller något annat motsvarande tvistlösningsorgan. På motsvarande sätt har en sådan person rätt att genom försäkran styrka riktigheten av en skriftlig redogörelse, en anmälan eller ett intyg. I sak motsvarar momentet huvudsakligen den gällande lagens 1 §.

I 2 mom. föreskrivs det om var ett vittne ska höras eller riktigheten av en redogörelse, en anmälan eller ett intyg ska styrkas med försäkran. Enligt momentet ska detta skötas av tingsrätten på den ort inom vars domkrets den som ska höras, eller om det inte är fråga om hörande av ett vittne, den som gjort framställningen har sitt hemvist eller är bosatt eller där bevisupptagningen annars lämpligen kan ske.

Enligt den föreslagna bestämmelsens 3 mom. får bevisning tas upp och försäkran avges med anlitande av en särskild form eller ett särskilt förfarande, om inte detta kan anses strida mot finsk lagstiftning.

29 §. Styrkande av handlingar. I 1 mom. föreskrivs det om vem som har rätt att styrka riktigheten av namnteckningar, skriftliga intyg och andra handlingar. Enligt den föreslagna bestämmelsen får antingen en tingsdomare eller notarius publicus styrka riktigheten av namnteckningar och handlingar.

I lagens 28 § föreskrivs det om hörande av vittnen och om avgivande av ed eller försäkran. För att bevaka en rättighet i en främmande stat krävs det dock inte alltid att ed avläggs eller vittnen hörs. Det kan räcka att en myndighet styrker riktigheten av en namnteckning i en handling eller av ett intyg eller någon annan motsvarande handling. Notarius publicus styrker redan i dag riktigheten av namnteckningar och handlingar.

En handling får dock på begäran också styrkas av en tingsdomare. Detta är ändamålsenligt t.ex. i en situation där man både behöver få riktigheten av en utsaga styrkt med ed eller försäkran och få bekräftelse av en myndighet på att en handling är riktig. Den som begär bevisupptagning behöver då

inte ansöka om åtgärder hos olika myndigheter.

I 2 mom. föreskrivs det om befogenhet för notarius publicus att bekräfta att en formbunden eller annan skriftlig redogörelse, utredning eller anmälan har lämnats.

I bestämmelsen är det inte fråga om att styrka riktigheten av en redogörelse eller handling eller att ta upp bevis, utan om att bekräfta att notarius publicus klient har uttryckt något och riktigheten i detta, i en handling som det har bekräftats att har lämnats. Notarius publicus ska således inte intyga att innehållet i handlingen stämmer utan endast bekräfta att en sådan redogörelse, utredning eller anmälan som avses i bestämmelsen har lämnats.

I Common Law-stater kan det bl.a. med tanke på handläggning hos myndigheter vara nödvändigt att få en handling, t.ex. ett avtal eller en fullmakt, styrkt genom vissa formaliteter. De uttalanden om styrkande som krävs är ofta bestämda på förhand och således formbundna. Trots att ordalydelsen i uttalandena kan variera har de dock det gemensamt att en person genom sin underskrift formellt styrker handlingens innehåll.

Eftersom det vid den bekräftelse som avses i momentet inte är fråga om att ta upp bevis eller styrka riktigheten av innehållet i en handling, ska enligt förslaget endast notarius publicus bekräfta att redogörelser, utredningar eller anmälningar har lämnats. Detta kommer att klarlägga uppgiftsfördelningen mellan domstolarna och magistraterna när det gäller styrkande av handlingar och upptagning av bevis. Om t.ex. en person som har lämnat en skriftlig redogörelse vill styrka riktigheten av redogörelsen muntligt, genom en ed eller försäkran som tas emot av en myndighet, ska eden eller försäkran avges i domstol på det sätt som föreskrivs i lagens 28 §.

I fråga om notarius publicus uppgifter föreskrivs i 2 § i lagen om notarius publicus (2014/2014).

8 kap. **Erkännande och verkställighet av domar**

30 §. Erkännande och verkställighet av en utländsk dom. I paragrafen föreskrivs det om erkännande och verkställighet av en dom

som har meddelats i en främmande stat. Erkännande och verkställighet av domar hör inte i egentlig mening till den rättsliga hjälpen mellan myndigheterna. Ömsesidigt erkännande och verkställighet av domar är dock en väsentlig del av det mellanstatliga samarbetet i civilrättsliga mål och ärenden. Vissa av de frågor som hänför sig till internationell rättslig hjälp, t.ex. förbudet mot att kräva säkerhet av en utländsk kärke med tanke på eventuella rättegångskostnader, har dessutom ett direkt samband med verkställbarheten av beslut som gäller rättegångskostnader. Därför ska det anses motiverat att det föreskrivs om erkännande och verkställighet i den lag som gäller internationell rättslig hjälp i tvistemål.

Enligt 1 mom. erkänns och verkställs en dom eller ett beslut som har meddelats av en utländsk domstol i ett civil- eller handelsrättsligt ärende i Finland, om det särskilt har avtalats eller föreskrivits i lag om detta.

I bestämmelsen konstateras det således tydligt att erkännandet av en dom förutsätter att det föreskrivs om det i lag eller i ett internationellt åtagande. Om det inte finns någon sådan förpliktelse, ska en dom som meddelats i en främmande stat inte erkännas eller verkställas i Finland.

Det är viktigt att detta skrivs in i lagen, eftersom lagtillämparen och parten särskilt i en rättegång som är anhängig i en främmande stat har ett intresse av att veta om den dom som meddelas med anledning av den rättegången är verkställbar i Finland.

Det bör dock konstateras att trots att en dom som har meddelats i en främmande stat inte får vare sig positiv eller negativ rättskraft i Finland, är den dock inte utan verkan. Trots att rättegången måste hållas på nytt i Finland för att få en verkställighetsgrund, har en dom som meddelats i en främmande stat i samma sak och mellan samma parter i allmänhet stor tyngd vid bevisvärderingen.

I 2 mom. konstateras det att bestämmelserna i lagen i tillämpliga delar ska tillämpas på erkännandet och verkställigheten av en dom eller ett beslut.

Såsom det konstateras ovan erkänns och verkställs inte domar som har meddelats i en främmande stat, om inte det har avtalats eller föreskrivits särskilt om detta. När man ingår

mellanstatliga avtal om erkännande av domar eller utarbetar nationell eller övernationell lagstiftning om saken, kommer man som utgångspunkt också överens om det förfarande som ska iakttas vid erkännandet och verkställigheten. Det finns således i allmänhet inte något behov av att reglera saken i en allmän lag. Det har dock inte alltid avtalats eller föreskrivits om alla de omständigheter som blir aktuella under förfarandet, och i de fallen ska den nationella lagstiftningen tillämpas som komplement vid detta.

31 §. Förfarande. I paragrafen föreskrivs det om det förfarande som ska tillämpas vid erkännandet och verkställigheten av en utländsk dom. I praktiken kompletterar bestämmelserna de bestämmelser om förfarandet som finns i avtal, övernationell lagstiftning eller andra lagar som gäller erkännande och verkställighet av domar.

Enligt 1 mom. ska ansökan om att förklara en dom som meddelats i en främmande stat verkställbar göras hos tingsrätten. Den inbördes behörigheten mellan tingsrätterna bestäms enligt rättegångsbalkens 10 kap.

En ansökan om att förklara en dom verkställbar som riktats till domstolen behandlas på det sätt som föreskrivs om behandling av ansökningsärenden (rättegångsbalkens 8 kap.). T.ex. ska vid erkännande och verkställighetsförklaring av domar som hör till tillämpningsområdet för Haagkonventionen från 2005 om avtal om val av domstol tillämpas det förfarande som anges i rättegångsbalkens 8 kap. efter det att konventionen har trätt i kraft i Finland. Om det har avtalats eller föreskrivits särskilt någon annanstans om att ett förfarande som avviker från rättegångsbalkens 8 kap. ska iakttas, ska det förfarandet iakttas. T.ex. ska en exekvaturansökan som gjorts på basis av Bryssel I-förordningen (EG) nr 44/2001 prövas i tingsrätten utan att motparten hörs.

I 2 mom. föreskrivs det om hur beslutet om att förklara en dom verkställbar ska delges sökandens motpart.

När ett beslut ges utan att man hör motparten, betonas vikten av att delge motparten beslutet och motpartens rätt att överklaga beslutet. T.ex. i artikel 42.2 i Bryssel I-förordningen (EG) nr 44/2001 föreskrivs det att motparten ska delges ett beslut med an-

ledning av en ansökan om verkställighetsförklaring av en dom. Förordningen innehåller dock inte några bestämmelser om hur delgivningen ska ske. Beslutet ska således delges på det sätt som föreskrivs i den nationella lagstiftningen. I den finska lagen finns det emellertid inte några allmänna bestämmelser om delgivning av ett beslut som meddelats i ett ensidigt förfarande. Eftersom det inte föreskrivs i lagen om huruvida verkställighetsökanden eller domstolen ska ansvara för delgivningen av beslutet, har praxis varierat i de olika tingsrätterna. För att klarlägga läget föreslås det att en bestämmelse om saken ska tas in i den lag som nu stiftas.

Om domstolen avgör saken utan att alls höra motparten, kan det beslut som meddelas i praktiken jämföras med en stämning, eftersom motparten inte ens har haft möjlighet att vidta några åtgärder med anledning av ansökan. Därför kan det anses motiverat att tingsrätten sköter delgivningen av ett sådant beslut på samma sätt som delgivningen av en stämning.

Om motparten dock har hörts vid förfarandet när beslutet om verkställighetsförklaring av en dom har fattats och/eller motparten på det sätt som föreskrivs i 8 kap. 11 § i rättegångsbalken har underrättats om att beslutet kommer att ges, behöver domstolen inte delge beslutet särskilt.

I 2 mom. föreskrivs det att om en dom som har meddelats i en främmande stat på ansökan har förklarats vara verkställbar i Finland utan att motparten har hörts och sökandens motpart inte i enlighet med 8 kap. 11 § i rättegångsbalken har underrättats om att beslutet kommer att ges, ska beslutet delges honom eller henne. Tingsrätten svarar för att beslutet delges, på det sätt som i 11 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om delgivning av en stämning.

32 §. Ändringssökande. I paragrafen föreskrivs det om överklagande av ett exekvaturbeslut. Enligt bestämmelsen får ett sådant beslut överklagas på det sätt som föreskrivs om överklagande av en dom av domstolen i fråga. Av detta följer att bestämmelserna om ändringssökande i rättegångsbalken ska tillämpas på överklagandet, om inte något annat har avtalats eller föreskrivits i lag. Detta betyder i praktiken att missnöje med tingsrät-

tens beslut ska anmälas senast den sjunde dagen efter den dag då tingsrättens avgörande meddelades eller avkunnades, annars går talerätten förlorad.

Bestämmelsen ska också tillämpas på beslut som meddelas utan att motparten hörs. I en sådan situation anses beslutet dock vid tillämpningen av bestämmelserna om ändringssökande för motpartens del ha meddelats först den dag då beslutet delgavs honom eller henne på det sätt som anges i lagens 31 §.

På detta sätt säkerställer man en faktisk rätt att överklaga för den som ålagts en skyldighet.

Regleringen om överklagande är, liksom även lagen i sin helhet, subsidiär. Om det föreskrivs om förfarandet för överklagande i ett internationellt avtal eller i Europeiska unionens lagstiftning, ska bestämmelserna i avtalet eller i annan lagstiftning tillämpas.

T.ex. i Haagkonventionen från 2005 om avtal om val av domstol finns det inte några bestämmelser om överklagande. I dessa fall ska bestämmelserna i denna lag tillämpas.

33 §. Verkställighet av ett beslut om rättegångskostnader. I 3 kap. i lagen om samverkan föreskrivs det om verkställighet i vissa fall av en utländsk domstols beslut. Bestämmelserna i kapitlet blir tillämpliga endast när det är fråga om en utländsk domstols beslut om att ålägga käranden eller en intervenierande part att betala rättegångskostnaderna, och då endast i det fallet att verkställighetskyldigheten grundar sig på ett avtal eller ett ömsesidighetsarrangemang. I kapitlet föreskrivs det om det förfarande som ska iakttas när ett beslut förklaras verkställbart samt om behörig domstol, delgivning och ändringssökande. Såsom det redan konstaterades är tillämpningsområdet för bestämmelserna snävt.

Bestämmelserna om verkställighet i 3 kap. i lagen om samverkan hänför sig till bestämmelserna om befrielse från att ställa säkerhet med tanke på eventuella rättegångskostnader i Haagkonventionerna från 1954 och 1980. Befrielsen från att ställa säkerhet betyder att käranden eller en intervenierande part inte får åläggas att ställa säkerhet med tanke på en eventuell skyldighet att ersätta rättegångskostnader. Befrielsen från skyldigheten att ställa säkerhet förutsätter

dock att ett beslut om rättegångskostnader kan verkställas snabbt och enkelt i den stat där käranden har tillgångar som kan bli föremål för verkställighet, dvs. i allmänhet i den stat där käranden har hemvist eller är bosatt.

Eftersom domar som har meddelats i en främmande stat inte erkänns eller verkställs i Finland om inte det finns ett avtal eller en författning om saken, har det föreskrivits särskilt om verkställigheten av domar som gäller rättegångskostnader.

De gällande bestämmelserna grundar sig på och motsvarar delvis bestämmelserna i både Haagkonventionen från 1954 och, i synnerhet, Haagkonventionen från 1980, trots att det i bestämmelserna inte hänvisas uttryckligen till de konventionerna.

Ett av målen med revideringen av lagstiftningen är att förtydliga den gällande lagstiftningen. När Finland satte i kraft de ovan nämnda Haagkonventionerna förband man sig till att sätta i kraft de avgöranden om rättegångskostnader som träffas i de övriga konventionsstaterna, på det sätt som föreskrivs om detta i konventionerna. Till den del en bestämmelse i lag tydligt hänför sig till ett visst avtalsarrangemang, är det motiverat att skriva in det i lagtexten. Detta gäller i synnerhet när det handlar om en mycket specifik fråga. Därför föreslås det nu att det i 33 § 1 mom. sägs klart ut att ett beslut om rättegångskostnader som meddelats av en domstol i en stat som tillträtt Haagkonventionen från 1954 eller 1980 mot en kärande eller en intervenierande part ska vara verkställbart här i enlighet med den bestämmelsen.

Bestämmelserna i 2, 3 och 4 mom. motsvarar till sitt innehåll 17 § i lagen om samverkan.

Enligt 2 mom. ska ansökan om att förklara ett beslut verkställbart göras hos tingsrätten, om inte något annat har avtalats med den främmande staten.

Till en ansökan om verkställighet av ett beslut ska enligt 3 mom. fogas en bestyrkt kopia av de delar av beslutet av vilka framgår ärendets art, parternas namn och ställning i rättegången samt skyldigheten att betala rättegångskostnaderna. Dessutom ska till ansökan fogas ett intyg över att beslutet har vun-

nit laga kraft och får verkställas i den stat där det har givits.

I 4 mom. konstateras det att om beslutet är avfattat på något annat språk än finska eller svenska, ska till ansökan också fogas en bestyrkt översättning av beslutet till någotdera av dessa språk, om inte tingsrätten beviljar undantag från detta.

34 §. Verkställighetsförklaring av ett beslut om rättegångskostnader. Det föreslås att bestämmelserna i 18 § i lagen om samverkan ska tas in i paragrafen till behövliga delar. Paragrafens 1 mom. motsvarar 18 § 1 mom. i lagen om samverkan. Enligt momentet ska tingsrätten avgöra ett ärende som avses i 33 § utan att höra parterna. Avgörandet ska således meddelas i ett skriftligt förfarande, på basis av en ansökan. Om ansökan har avfattats på det sätt som föreskrivs i lagen, ska tingsrätten förklara att beslutet får verkställas. Genom förklaringen verkställs ett utländskt beslut om rättegångskostnader på samma sätt som en lagakraftvunnen dom som meddelats av en finsk domstol, om inte en högre myndighet bestämmer något annat.

Paragrafens 2 mom. motsvarar 18 § 2 mom. i lagen om samverkan. Enligt bestämmelsen ska tingsrätten, om en part begär det, också fastställa beloppet av kostnaderna för översättning av det beslut som ska verkställas och bestyrkande av översättningens riktighet och bestämma att kostnaderna får drivas in genom utsökningsåtgärder på det sätt som i 1 mom. föreskrivs om rättegångskostnader.

Enligt 3 mom. tas det inte ut någon avgift för behandlingen av ärendet eller för den expedition som ska ges i ärendet. Bestämmelsen motsvarar 18 § 3 mom. i den gällande lagen.

I 4 mom. bestäms det om den behöriga tingsrätten och om det förfarande som ska iakttas vid handläggningen i domstolen. Bestämmelsen är allmänare än 18 § 4 mom. i lagen om samverkan. Detta beror på att det i den föreslagna lagens 31 § tas in allmänt tillämpliga bestämmelser om hur ett beslut som har meddelats utan att motparten har hörts ska delges och om hur ett sådant beslut får överklagas. Hänvisningen till lagrummet i fråga är således tillräcklig i detta sammanhang.

35 §. Intyg över att ett avgörande som meddelats i Finland får verkställas. Vid ansökan om verkställighet i utlandet av en dom eller ett beslut som har meddelats i Finland eller av förlikning som har stadfästs i Finland, förutsätts det i vissa situationer att verkställighetssökanden lämnar in ett intyg över att avgörandet eller förlikningen får verkställas i Finland. Det finns inte någon allmänt tillämplig bestämmelse om att ett sådant intyg ska lämnas in.

Det föreskrivs emellertid om saken i speciallagar. T.ex. sägs det i 2 § i lagen angående godkännande av vissa bestämmelser i den mellan de nordiska länderna ingångna konventionen om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och om konventionens tillämpning (881/1977) att om verkställighet önskas i Danmark, Island, Norge eller Sverige av en dom eller något annat avgörande som har meddelats i Finland eller av förlikning som har ingåtts här, är varje tingsrätt skyldig att på begäran utfärda intyg om avgörandets eller förlikningens verkställbarhet i Finland eller, då avgörandet gäller vårdnaden om barn eller överlämnande av barn till dess vårdnadshavare eller rätt till umgänge med barn, om huruvida avgörandet kan utgöra grund för verkställighet i Finland.

Eftersom ett sådant intyg som anges ovan kan behövas även i andra gränsöverskridande verkställighetssituationer, föreslås i lagen en bestämmelse om utfärdande av intyg över verkställbarhet.

I förslaget sägs det att om verkställighet önskas i en främmande stat av en dom eller något annat avgörande som har meddelats i Finland eller en förlikning som har stadfästs här, ska den domstol eller myndighet som har meddelat domen eller något annat avgörande eller stadfäst förlikningen på begäran utfärda ett intyg över att avgörandet eller förlikningen får verkställas i Finland.

Enligt bestämmelsen är den myndighet som har fattat beslutet skyldig att utfärda intyget. Detta förfarande är mer ändamålsenligt än t.ex. det ovan nämnda förfarandet enligt 2 § i ikraftträdandelagen till den nämnda nordiska verkställighetskonventionen, enligt vilket tingsrätterna allmänt är skyldiga att upprätta verkställighetsintyg över alla de avgöranden som nämns i bestämmelsen.

Den föreslagna bestämmelsen kan tillämpas både vid verkställighet som grundar sig på den nordiska verkställighetslagen och vid annan gränsöverskridande verkställighet. Det föreslås således att 2 § i ikraftträdandelagen till den nordiska verkställighetskonventionen ska upphävas i detta sammanhang.

9 kap. Särskilda bestämmelser

36 §. Närmare bestämmelser. Enligt bestämmelsen är det möjligt att genom förordning utfärda bestämmelser om avgifter och kostnader för översättning och delgivning av de handlingar som fogas till en framställning om rättslig hjälp.

Som bilaga till propositionen finns ett utkast till statsrådets förordning om ändring av förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning. Förordningens bestämmelser om ansvar för översättning och kostnader ändras så att de till ordalydelsen och strukturen motsvarar de motsvarande bestämmelserna i den allmänt tillämpliga lagen om internationell rättslig hjälp. Innehållet i bestämmelserna ändras inte.

37 §. Ikraftträdande. I 1 mom. finns en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

Eftersom det i propositionen föreslås att det stiftas en helt ny lag om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden, föreslås det i paragrafens 2 mom. att den gällande lagen om samverkan ska upphävas.

Bestämmelserna i vissa speciallagar tas in i den nya lagen. Därför föreslås det att även dessa speciallagar ska upphävas.

Lagen om bevisning för bevakande av rätt i utlandet upphävs, och bestämmelserna i lagen tas in i den nya lagens 7 kap. i moderniserad form men oförändrade till innehållet.

Bestämmelserna i förordningen om ömsesidig rättshjälp vid delgivning av handlingar i mål och ärenden av privaträttslig natur överförs till behövliga delar till den nya lagen, och det föreslås därför att förordningen ska upphävas.

I förordningen angående finsk myndighets skyldighet att meddela handräckning åt vissa internationella organ hänvisas det till den ovan nämnda delgivningsförordningen. Eftersom det föreslås att bestämmelserna i del-

givningsförordningen ska tas in i den nya lagen, blir den särskilda förordningen om tillämpning av delgivningsförordningen vid meddelande av handräckning åt vissa internationella organ onödig. Det föreslås därför att förordningen ska upphävas.

I den nya allmänna lagen föreslås det heltäckande bestämmelser om hur ersättning ska betalas i ärenden som gäller handräckning åt utländska rättsliga myndigheter eller vissa internationella organ. Det föreslås därför att den nuvarande förordningen om saken ska upphävas såsom onödig.

Det föreslås att förordningen om beviljande av fri rättegång i vissa fall ska upphävas. Enligt förordningen har en sökande som har hemvist i något annat land än Finland under förutsättning av ömsesidighet rätt till full rättshjälp i ett ärende som gäller erkännande och verkställighet av beslut om underhållsbidrag som givits i utlandet eller fastställande av faderskap eller underhållsbidrag. Med stöd av 4 § i lagen om centralmyndighet i Finland i vissa internationella ärenden som gäller underhållsbidrag (1076/2010) får en sådan sökande i de ärenden som anges i förordningen kostnadsfri rättshjälp oberoende av vad som annars föreskrivs om förutsättningarna för rättshjälp. Tillämpningen av lagen förutsätter inte ömsesidighet. Eftersom det således föreskrivs på annat ställe i lag om rätten till rättshjälp i de ärenden som hör till förordningens tillämpningsområde, föreslås det att förordningen ska upphävas såsom onödig.

Den nya allmänna lagen om internationell rättslig hjälp i civil- och handelsrättsliga ärenden kompletterar till tillämpliga delar speciallagarna, konventionerna och EU-lagstiftningen. I lagens 35 § föreslås det en bestämmelse om utfärdande av intyg över att ett avgörande som har meddelats i Finland får verkställas. En bestämmelse av motsvarande typ finns i 2 § i lagen angående godkännande av vissa bestämmelser i den mellan de nordiska länderna ingångna konventionen om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och om konventionens tillämpning. För att undvika onödiga överlappningar och olikheter föreslås det att 2 § i den lagen ska upphävas.

Ömsesidighetsarrangemang som gäller internationell indrivning av underhållsbidrag har ingåtts med stöd av 20 § i lagen om samverkan och förordningen om beviljande av fri rättegång i vissa fall. Ett sådant arrangemang gäller åtminstone mellan Finland och de övriga delstaterna i Förenta staterna än Alabama, samt mellan Finland och Ontario-provinsen i Kanada. Dessa och eventuella övriga ömsesidighetsarrangemang förblir enligt 3 mom. i kraft sådana som de har avtalats.

Enligt 4 mom. ska lagen inte tillämpas på sådana framställningar om rättslig hjälp eller ansökningar som har gjorts eller tagits emot före lagens ikraftträdande. Av bestämmelsen följer att lagen ska tillämpas på sådana framställningar om rättslig hjälp som den ansökande myndigheten i Finland översänder till en utländsk myndighet efter det att lagen har trätt i kraft. När den förmedlande myndigheten eller, på motsvarande sätt, till den anmodade utländska myndigheten får framställningen saknar betydelse med tanke på frågan om huruvida lagen ska tillämpas. Om däremot en begäran om rättslig hjälp har överlämnats av den rättsliga myndighet som behöver hjälpen innan den nya lagen har trätt i kraft, tillämpas på framställningen vad som föreskrivs i den lag som gällde då.

På motsvarande sätt ska lagen tillämpas på framställningar om rättslig hjälp och ansökningar som gjorts av någon annan än en myndighet, när framställningen eller ansökan har tagits emot av antingen en förmedlande myndighet eller den verkställande myndigheten efter den dag då lagen trädde i kraft. Det har således inte någon betydelse när en framställning om rättslig hjälp eller ansökan som Finland har fått har gjorts, daterats eller lämnats från den främmande staten.

1.2 Lagen om ändring av lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet

1 §. Hänvisningen i bestämmelsen till den gällande lagen om samverkan ersätts med en hänvisning till den nya lagen om internationell rättslig hjälp. Samtidigt moderniseras språkdräkten i paragrafen till vissa delar.

2 §. Det föreslås att 2 mom. ska upphävas såsom onödigt.

3 §. Det föreslås att bestämmelsen ska upphävas såsom onödigt. I fråga om att ta ut ersättningar för kostnader tillämpas lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område i tillämpliga delar.

1.3 Lagen om ändring av 2 § i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen

2 §. *Rättslig hjälp.* Ordet underrätt i 1 mom. ersätts med tingsrätt. Hänvisningen till lagen om samverkan i 2 mom. ersätts med en hänvisning till den lag om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område som nu stiftas.

1.4 Lagen om ändring av 3 § i rätts-hjälpslagen

3 §. *De ekonomiska förutsättningarna för rättshjälp.* Det föreslås att 19 § i lagen om samverkan överförs i sak oförändrad och blir ett nytt 4 mom. i rättshjälpslagens 3 §.

2 Närmare bestämmelser

Som bilaga till propositionen finns ett utkast till statsrådets förordning om ändring av 6 och 7 § i statsrådets förordning om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning.

I 6 § 2 mom. i den gällande förordningen sägs det att när en handling som upprättats med anledning av en framställning om delgivning har avfattats på något annat språk än danska, norska eller svenska, ska till handlingen fogas en bestyrkt översättning till något av dessa språk. Med begreppet handling hänvisas det i praktiken till ett delgivningsintyg. För att göra bestämmelsen mer lättförståelig nämns intyget uttryckligen i momentet.

Förordningens 7 § förenklas. I den gällande paragrafen föreskrivs det om skyldighet för en enskild part att, i det fallet att framställningen görs på ansökan eller efter anmälan

av denne, betala lösen och förrättningsarvode samt direkta kostnader som föranleds av att översända framställningen och av översättning av handlingar.

Det föreslås att bestämmelsen ska ändras så att i dess 1 mom. föreskrivs om hur ansvaret för översättningar fördelas mellan domstolen och en person som har begärt att en framställning ska göras. Enligt momentet svarar den myndighet som har begärt rättshjälp själv för översättningen av sina egna handlingar. På motsvarande sätt svarar en part eller, om det är fråga om delgivning av en handling, någon annan person som har begärt delgivning för översättningen av övriga handlingar som ska fogas till framställningen.

I bestämmelsen föreskrivs det inte längre om avgifter och kostnader som ska tas ut hos den person som har begärt delgivning. Till dessa delar hänvisas det i paragrafens 2 mom. till förordningen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer.

3 Ikraftträdande

De föreslagna lagarna avses träda i kraft ca tre månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Bestämmelserna i denna lag tillämpas på internationell rättslig hjälp och på erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område.

Internationell rättslig hjälp som avses i denna lag omfattar

1) delgivning av rättegångshandlingar och andra handlingar,

2) hörande av vittnen och sakkunniga samt parter, inhämtande av sakkunnigutlåtanden, förrättande av syn, anskaffande av handlingar och bevisföremål samt upptagning och översändande av andra bevis och utredningar för handläggning av civil- och handelsrättsliga ärenden,

3) annan rättslig hjälp som behövs för handläggning av civil- och handelsrättsliga ärenden.

Denna lag tillämpas, om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska unionens lagstiftning eller internationella överenskommelser som är bindande för Finland.

2 §

Central myndighet

Justitieministeriet är central myndighet med ansvar för de uppgifter som hör till tillämpningsområdet för denna lag.

I egenskap av central myndighet ska justitieministeriet

1) vid behov ta emot framställningar om rättslig hjälp som översänts av utländska myndigheter,

2) antingen själv eller genom behöriga finska myndigheter se till att framställningar om rättslig hjälp som översänts av utländska myndigheter verkställs,

3) vid behov översända framställningar om rättslig hjälp från behöriga finska myndigheter till utländska myndigheter,

4) sörja för översättning av handlingar på det sätt som föreskrivs i denna lag,

5) sköta övriga uppgifter som hör till den centrala myndigheten.

3 §

Framställningar om rättslig hjälp som görs till finska myndigheter

En utländsk myndighet ska göra en framställning om rättslig hjälp direkt till den myndighet som är behörig att verkställa framställningen. Framställningen får också sändas till justitieministeriet.

Om en framställning om rättslig hjälp har sänts till justitieministeriet, ska ministeriet utan dröjsmål vidarebefordra framställningen till den myndighet som är behörig att verkställa den.

Om en framställning om rättslig hjälp har kommit in till någon annan myndighet än de som nämns i 1 eller 2 mom., ska framställningen vidarebefordras till den myndighet som är behörig att verkställa den.

4 §

Framställningar om rättslig hjälp som görs till en utländsk myndighet

En framställning om rättslig hjälp får göras till en främmande stat av domstolarna, justitieministeriet eller någon annan behörig rättslig myndighet.

En framställning om rättslig hjälp ska överlämnas till en främmande stat i enlighet med det förfarande som denna stat kräver och med beaktande av bestämmelserna i eventuella gällande överenskommelser mellan Finland och den främmande staten. Om det inte finns någon överenskommelse om framställningar om rättslig hjälp mellan Finland och en främmande stat, ska framställningen sändas till den främmande staten genom utrikesministeriet.

2 kap.

Lämnande av rättslig hjälp

5 §

Formen för och innehållet i en framställning om rättslig hjälp

En framställning om rättslig hjälp som en utländsk myndighet riktar till en finsk myndighet ska göras skriftligen. Framställningen kan även sändas som ett elektroniskt meddelande. Om det uppstår tvivel om framställningens eller en bifogad handlingens äkthet eller innehåll, får justitieministeriet eller den myndighet som är behörig att verkställa framställningen kräva att framställningen till behövliga delar bekräftas skriftligen. Om framställningen om rättslig hjälp gäller delgivning av en handling, ska framställningen göras skriftligen, och den handling som ska delges ska fogas till den. Framställningen om rättslig hjälp och de handlingar som ansluter sig till den behöver inte legaliseras, om inte det finns särskilda skäl till det.

Av framställningen om rättslig hjälp ska följande uppgifter framgå:

1) den myndighet som har gjort framställningen och den myndighet som begärs utföra åtgärden,

2) parternas och vid behov deras företrädarnas namn och kontaktuppgifter,

3) arten av och föremålet för rättegången samt ett kort referat över ärendet eller, om framställningen gäller delgivning av en handling, handlingens art,

4) innehållet i och grunderna för framställningen.

Om framställningen gäller upptagning av bevis, ska den också innehålla de uppgifter som avses i 21 §.

En framställning om rättslig hjälp får verkställas trots att den inte uppfyller kraven enligt 2 eller 3 mom., om bristfälligheterna är av den arten att de inte hindrar att framställningen verkställs.

6 §

Språket för en framställning om rättslig hjälp

En framställning om rättslig hjälp som riktas till Finland ska avfattas på finska, svenska eller engelska eller på begäran åtföljas av en översättning till något av dessa språk. De handlingar som ansluter sig till framställningen ska likaså vara avfattade på finska, svenska eller engelska eller åtföljas av översättningar till något av dessa språk, om inte något annat föreskrivs nedan i denna lag.

Om en framställning om rättslig hjälp eller dess bilagor har avfattats på något annat språk än de som anges i 1 mom., får den myndighet som är behörig att verkställa framställningen enligt prövning verkställa framställningen, om det inte i övrigt finns hinder enligt denna lag för att verkställa den.

7 §

Verkställighet av en framställning om rättslig hjälp

Vid verkställigheten av en framställning om rättslig hjälp ska iaktas ett förfarande enligt finsk lag, om inte något annat föreskrivs nedan. Framställningen ska verkställas utan dröjsmål, och vid verkställigheten ska om möjligt iaktas de tidsfrister som anges i eller som annars framgår av framställningen.

Om framställningen om rättslig hjälp eller de bifogade handlingarna är så bristfälliga att

framställningen inte kan verkställas, ska den ansökande utländska myndigheten utan dröjsmål uppmanas att komplettera framställningen eller att ge ytterligare upplysningar i saken.

Om en framställning om rättslig hjälp inte kan verkställas eller om verkställigheten fördröjs, ska detta utan dröjsmål meddelas den ansökande utländska myndigheten, och samtidigt ska grunden för att framställningen inte verkställs eller orsakerna till dröjsmålet nämnas.

8 §

Iakttagande av ett särskilt förfarande som anges i framställningen om rättslig hjälp

Vid verkställigheten av en framställning om rättslig hjälp får iakttas en särskild form eller ett särskilt förfarande som anges i framställningen, om inte detta kan anses strida mot finsk lagstiftning.

Om det förfarande som anges i framställningen inte kan iakttas vid verkställigheten, ska detta utan dröjsmål meddelas den utländska myndighet som gjort framställningen, som samtidigt ska tillfrågas om framställningen trots det ska verkställas.

9 §

Begränsningar i användningen av tvångsmedel

Om en framställning om rättslig hjälp innehåller en kallelse att infinna sig för att höras vid en utländsk myndighet, får en finsk myndighet inte ålägga den som kallats för att höras att hörsamma kallelsen eller använda tvångsmedel mot personen på grund av att han eller hon inte har hörsammat kallelsen.

I fråga om skyldighet för vittnen och målsäganden att hörsamma en kallelse att infinna sig för att höras från en domstol i ett annat nordiskt land föreskrivs i lagen om skyldighet att i vissa fall inställa sig vid domstol i annat nordiskt land (349/1975).

10 §

Ovillkorliga grunder för vägran

Rättslig hjälp lämnas inte, om lämnandet av hjälpen kan kränka Finlands suveränitet eller äventyra Finlands säkerhet eller andra väsentliga intressen. Rättslig hjälp lämnas inte heller om lämnandet av hjälpen strider mot grundprinciperna för Finlands rättsordning.

11 §

Beslut att inte bevilja rättslig hjälp

Beslut om att inte bevilja rättslig hjälp fattas av den myndighet som är behörig att verkställa framställningen. Om en framställning om rättslig hjälp har sänts till justitieministeriet, som är central myndighet, får justitieministeriet utan att sända framställningen till den myndighet som är behörig att verkställa framställningen besluta att rättslig hjälp inte ska lämnas, om det är uppenbart att rättslig hjälp inte kan lämnas i ärendet.

Ett beslut genom vilket en utländsk myndighets framställning om rättslig hjälp har avslagits får inte överklagas.

12 §

Kostnaderna för lämnande av rättslig hjälp

För kostnaderna för rättslig hjälp som lämnats på framställning av en utländsk myndighet tas det inte ut ersättning av den främmande staten, om inte något annat föreskrivs nedan i denna lag.

3 kap.

Lämnande av rättslig hjälp vid delgivning av handlingar

13 §

Framställningar om delgivning

En utländsk myndighet får sända en framställning om delgivning till justitieministeriet

eller direkt till den tingsrätt som är behörig att sköta delgivningen.

14 §

Behöriga myndigheter

Delgivningen av en handling utförs av tingsrätten på den ort inom vars domkrets mottagaren har sitt hemvist eller den tingsrätt som annars lämpligen kan utföra delgivningen. Om en framställning har sänts till en domstol till vars uppgifter delgivningen inte hör, ska domstolen utan dröjsmål sända framställningen och de handlingar som ansluter sig till framställningen till den behöriga tingsrätten, om inte den domstol som har tagit emot framställningen själv anser sig kunna sköta delgivningen.

15 §

Delgivning

Vid delgivningen av en handling ska iaktas det förfarande som enligt finsk lag ska iaktas vid delgivning av en motsvarande handling eller ett särskilt förfarande som anges i framställningen, om inte detta kan anses strida mot finsk lagstiftning. En handling får dock inte delges genom kungörelse eller på något annat motsvarande sätt.

Delgivningen av en handling sker i enlighet med 1 mom., om den handling som ska delges är avfattad på finska eller svenska eller åtföljs av en översättning till någotdera av dessa språk. Trots detta får en handling dock delges, om den som handlingen ska delges samtycker till att ta emot den eller behärskar det språk på vilket handlingen eller översättningen har avfattats.

16 §

Meddelande om att delgivning inte kan ske

Om delgivning inte kan ske på grund av att mottagarens vistelseort är okänd eller mottagaren inte befinner sig i Finland eller av någon annan orsak, ska detta utan dröjsmål meddelas den utländska myndighet som har gjort framställningen, och samtidigt ska or-

sakerna till att delgivning inte kan ske nämnas.

17 §

Delgivningar som utförs av konsulära myndigheter

Utöver det som sägs ovan får delgivning i Finland utan användning av tvångsmedel även utföras av en främmande stats konsulära myndighet eller en diplomatisk representant som sköter den konsulära myndighetens uppgifter.

4 kap.

Framställningar om rättslig hjälp vid delgivning av handlingar

18 §

En framställning om delgivning som en finsk myndighet riktar till en utländsk myndighet

Om en rättegångshandling ska delges utomlands, ska domstolen göra en framställning till den utländska myndigheten om delgivning av handlingen. En framställning om delgivning av någon annan handling görs av tingsrätten på begäran.

19 §

Formen för och innehållet i en framställning om delgivning

En framställning om rättslig hjälp som gäller delgivning ska avfattas på ett språk som den anmodade myndigheten godtar. De handlingar som ska delges ska fogas till framställningen. Av framställningen ska framgå den myndighet som har utfärdat handlingen, behövliga uppgifter om parterna, mottagarens adress, arten av den handling som ska delges samt ett eventuellt särskilt förfarande som man önskar att ska användas vid delgivningen.

De handlingar som bifogats framställningen ska vid behov översättas till ett språk som godtas av den anmodade staten. Domstolen

svarar för översättningen av sina egna handlingar. För översättningen av övriga handlingar svarar parterna.

5 kap.

Lämnande av rättslig hjälp vid bevisupptagning

20 §

Bevisupptagning och hörande av parter i domstol

Om en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en utländsk myndighet gäller hörande av vittnen eller sakkunniga, framläggande av handlingar, förrättande av syn eller inhämtande av andra bevis eller hörande av parter och den begärda åtgärden hör till domstolens behörighet, ska tingsrätten sköta hörandet och bevisupptagningen. Bevisupptagningen förutsätter att en rättegång som gäller saken är anhängig vid en domstol, i ett skiljeförfarande eller i något annat motsvarande tvistlösningsförfarande i den främmande stat som har gjort framställningen.

Bevisupptagningen och hörandet av parterna sköts av tingsrätten på den ort inom vars domkrets den som ska höras har sitt hemvist eller är bosatt eller där bevisupptagningen eller hörandet annars lämpligen kan ske.

21 §

Formen för och innehållet i en framställning om rättslig hjälp som gäller bevisupptagning

En framställning om rättslig hjälp vid bevisupptagning ska, utöver de uppgifter som avses i 5 § 2 mom., innehålla följande uppgifter:

1) om framställningen gäller hörande av en person, hans eller hennes namn och adress, de frågor som ska ställas honom eller henne eller de omständigheter som han eller hon avses bli hörd om, vid behov uppgifter om rätt att vägra vittna enligt lagstiftningen i den ansökande myndighetens stat, en eventuell begäran om bevisupptagning under ed eller försäkran och uppgift om den form som då ska iakttas samt vid behov övriga uppgifter

som den ansökande myndigheten anser att behövs,

2) om framställningen gäller annan bevisupptagning, de handlingar och föremål som ska undersökas,

3) en begäran om att ett visst förfarande ska iakttas vid bevisupptagningen samt de behövliga uppgifterna om det förfarandet.

22 §

Rätt att närvara och delta vid bevisupptagning

Om inte något annat föreskrivs, har den behöriga myndigheten i den ansökande staten, parterna och den som saken i övrigt gäller rätt att vara närvarande och ställa frågor när vittnen, sakkunniga eller parter hörs eller när någon annan begärd åtgärd vidtas.

Uppgift om tidpunkten och platsen för den begärda åtgärden ska i god tid ges den ansökande utländska myndigheten.

23 §

Rätt att vägra vittna

Den som hörs som vittne eller sakkunnig i en finsk domstol med stöd av en framställning om rättslig hjälp som en utländsk myndighet har gjort har rätt att vägra vittna eller yttra sig, om han eller hon har rätt eller skyldighet till detta enligt finsk lag eller lagen i den ansökande staten. Lagen i den främmande staten ska beaktas, om rätten eller skyldigheten att vägra vittna har konstaterats i den främmande statens framställning om rättslig hjälp eller om den ansökande utländska myndigheten bekräftar detta på begäran av den finska domstolen, eller om domstolen annars känner till vägransgrunden.

Den som med stöd av en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en utländsk myndighet är skyldig att lägga fram en handling eller ett föremål i domstolen har rätt att vägra lägga fram handlingen eller föremålet, om han eller hon har rätt eller skyldighet till detta enligt finsk lag eller lagen i den ansökande staten.

24 §

Tvångsmedel

När rättslig hjälp har begärts för att ta upp bevis, får en i 23 § avsedd person med tvångsmedel åläggas att infinna sig vid domstol eller uppfylla den begärda åtgärden endast om tvångsmedlet enligt finsk lag får användas i detta syfte.

25 §

Kostnadsersättningar

Den som har ålagts att infinna sig vid domstol med stöd av en framställning om rättslig hjälp som gjorts av en främmande stat har rätt att på begäran få en skäligen ersättning för behövliga kostnader för resa och uppehälle samt för ekonomisk förlust av statens medel, på det sätt som föreskrivs i lagen om bestridande av bevisningskostnader med statens medel (666/1972). Parternas kostnader ersätts inte av statens medel.

Staten svarar för de ersättningar som har betalats med stöd av 1 mom.

6 kap.

Framställningar om rättslig hjälp vid bevisupptagning

26 §

Beslut om att göra en framställning om rättslig hjälp

I ett anhängigt civil- eller handelsrättsligt ärende får domstolen på begäran av en part eller på tjänstens vägnar besluta om att göra en framställning om rättslig hjälp vid bevisupptagning i en främmande stat.

27 §

Formen för och innehållet i en framställning om rättslig hjälp som gäller bevisupptagning

En framställning om rättslig hjälp vid bevisupptagning som riktas till en utländsk myndighet ska innehålla de uppgifter som avses i 5 § 2 mom. och 21 §.

Framställningen ska avfattas på ett språk som den anmodade myndigheten godtar. Domstolen svarar för översättningen av framställningen, och staten står för kostnaderna för översättningen. Om översättningen orsakar betydande kostnader, får domstolen enligt prövning ålägga den part som begärt att framställningen ska göras att helt eller delvis ersätta staten för dessa kostnader.

Om domstolen anser att det finns skäl att foga handlingar till framställningen, ska handlingarna översättas till ett språk som den anmodade staten godtar. Parten svarar för översättningen av handlingar som fogas till framställningen.

7 kap.

Lämnande av rättslig hjälp på framställning av någon annan än en myndighet

28 §

Bevisupptagning för att bevaka en rättighet i en främmande stat

Om ett ärende som hör till tillämpningsområdet för denna lag inte är anhängigt vid en utländsk domstol eller ett motsvarande tvistlösningsorgan men det är behövligt att lämna rättslig hjälp för att den som begär hjälpen ska kunna styrka sin rätt utomlands, får han eller hon kalla ett vittne för att höras eller med försäkran styrka en redogörelse, en utredning, en anmälan eller ett intyg.

Hörandet av ett vittne samt styrkandet av en redogörelse, en utredning, en anmälan och ett intyg sköts av tingsrätten på den ort inom vars domkrets den som ska höras, eller om det inte är fråga om att höra ett vittne, den som gjort framställningen har sitt hemvist el-

ler är bosatt eller inom vars domkrets bevisupptagningen annars lämpligen kan ske.

Bevisning får på begäran tas upp och försäkran avges med anlitande av en särskild form eller ett särskilt förfarande, om inte detta kan anses strida mot finsk lagstiftning.

29 §

Styrkande av handlingar

En tingsdomare eller notarius publicus ska styrka riktigheten av namnteckningar, intyg och andra handlingar som behövs i det syfte som nämns 28 §.

Notarius publicus får bekräfta att en formbunden eller annan skriftlig redogörelse, utredning eller anmälan har lämnats, såsom anges i 2 § 2 mom. i lagen om notarius publicus (240/2014).

8 kap.

Erkännande och verkställighet av domar

30 §

Erkännande och verkställighet av en utländsk dom

En dom eller ett beslut som har meddelats av en utländsk domstol i ett civil- eller handelsrättsligt ärende erkänns och verkställs i Finland, om det särskilt har avtalats om detta eller om det särskilt föreskrivs om detta.

Bestämmelserna i denna lag tillämpas på erkännandet och verkställigheten av en dom eller ett beslut till den del något annat inte har avtalats eller föreskrivs.

31 §

Förfarande

Ansökan om att förklara en dom som meddelats i en främmande stat verkställbar ska göras hos tingsrätten. Vid behandlingen av ärendet iakttas i tillämpliga delar vad som i

8 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om behandling av ansökningsärenden.

Om en dom som har meddelats i en främmande stat på ansökan har förklarats vara verkställbar i Finland utan att motparten har hörts och sökandens motpart inte i enlighet med 8 kap. 11 § i rättegångsbalken har underrättats om att beslutet kommer att ges, ska beslutet delges honom eller henne. Tingsrätten svarar för att beslutet delges, på det sätt som i 11 kap. i rättegångsbalken föreskrivs om delgivning av en stämning.

32 §

Ändringssökande

Ett beslut om att förklara en dom som meddelats i en främmande stat verkställbar får överklagas på det sätt som föreskrivs om överklagande av en dom av domstolen i fråga. Om beslutet har delgivits sökandens motpart på det sätt som anges i 31 § 2 mom., anses beslutet vid tillämpningen av bestämmelserna om överklagande ha meddelats på delgivningsdagen för hans eller hennes del.

33 §

Verkställighet av ett beslut om rättegångskostnader

Ett domstolsbeslut som har meddelats i ett civil- eller handelsrättsligt ärende i en stat som tillträtt konventionen angående civilprocessen (FördrS 2/1957) eller konventionen om internationell rättshjälp (FördrS 47/1988) och enligt vilket käranden eller en part som är intervenient har ålagts att betala rättegångskostnader, är verkställbart i Finland när det på ansökan har förklarats vara verkställbart.

Ansökan om att förklara ett beslut verkställbart ska göras hos tingsrätten, om inte något annat har avtalats med den främmande staten.

Till ansökan ska fogas

1) en bestyrkt kopia av de delar av beslutet av vilka framgår ärendets art, parternas namn

och ställning i rättegången samt skyldigheten att betala rättegångskostnaderna, samt

2) ett intyg över att beslutet har vunnit laga kraft och får verkställas i den stat där det har givits.

Om beslutet är avfattat på något annat språk än finska eller svenska, ska till ansökan fogas en bestyrkt översättning av beslutet till någotdera av dessa språk, om inte tingsrätten beviljar undantag från detta.

34 §

Verkställighetsförklaring av ett beslut om rättegångskostnader

Tingsrätten ska avgöra ett ärende som avses i 33 § utan att höra parterna. Om ansökan uppfyller gällande föreskrifter, ska tingsrätten förklara att beslutet om rättegångskostnader får verkställas. Beslutet verkställs då som en lagakraftvunnen dom som meddelats av en finsk domstol, om inte en högre myndighet bestämmer något annat.

Om en part begär det, ska tingsrätten också fastställa beloppet av kostnaderna för översättning av beslutet och bestyrkande av översättningens riktighet och bestämma att kostnaderna får drivas in genom utsökningsåtgärder på det sätt som i 1 mom. föreskrivs om rättegångskostnader.

Det tas inte ut någon avgift för behandlingen av ärendet eller för den expedition som ska ges i ärendet.

Behörig tingsrätt i ärendet är den tingsrätt inom vars domkrets verkställigheten kan ske. Vid handläggningen av ärendet iakttas 31 §, om inte det föreskrivs något annat i någon annan lag eller i en överenskommelse med en främmande stat.

35 §

Intyg över att ett avgörande som meddelats i Finland får verkställas

Om verkställighet önskas i en främmande stat av en dom eller något annat avgörande som har meddelats i Finland eller av en förlikning som har stadfästs här, ska den dom-

stol eller myndighet som har meddelat domen eller ett annat avgörande eller stadfäst förlikningen på begäran utfärda ett intyg över att avgörandet eller förlikningen får verkställas i Finland.

9 kap.

Särskilda bestämmelser

36 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om översättning och om avgifter och kostnader för delgivning av de handlingar som ska fogas till en framställning om rättslig hjälp får utfärdas genom förordning av statsrådet.

37 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 201 .

Genom denna lag upphävs

1) lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut (171/1921),

2) lagen om bevisning för bevakande av rätt i utlandet (4/1927),

3) förordningen angående finsk myndighets skyldighet att meddela handräckning åt vissa internationella organ (214/1930),

4) förordningen huru ersättning i ärenden, som angår handräckning åt utländsk judiciell myndighet eller vissa internationella organ, skall utbetalas (215/1930),

5) förordningen om ömsesidig rättshjälp vid delgivning av handlingar i mål och ärenden av privaträttslig natur (211/1982),

6) i lagen angående godkännande av vissa bestämmelser i den mellan de nordiska länderna ingångna konventionen om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område och om konventionens tillämpning (881/1977) 2 §, sådan den lyder i lag 800/1996.

De ömsesidighetsarrangemang som ingåtts med stöd av 20 § i den lag som föreskrivs i 1 punkten förblir fortsättningsvis i kraft sådana som de avtalats.

Denna lag tillämpas inte på sådana framställningar om rättslig hjälp eller ansökningar som har gjorts eller tagits emot före lagens ikraftträdande.

2.

Lag**om ändring av lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/1930) 2 § 2 mom. och 3 § samt

ändras 1 § som följer:

1 §

En finsk domstol ska lämna internationell rättslig hjälp till den internationella domstolen samt till en undersökningskommission, förlikningsnämnd, skiljedomstol eller något annat liknande organ som tillsatts för förlikning eller avgörande av en internationell tvist, om det i en överenskommelse som Finland har ingått med en främmande stat eller som Finland har tillträtt förutsätts att sådan internationell rättslig hjälp lämnas eller statsrådet anser att det är rimligt att samtycka till det. Vid lämnande av internationell rättslig hjälp iakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av

domar på civil- och handelsrättens område (/201).

2 §

Om ett internationellt organ som avses i 1 § i en överenskommelse som Finland har ingått eller tillträtt har förbehållits rätt att förhöra vittnen eller sakkunniga eller annars själv skaffa bevisning eller annan utredning på finskt territorium, eller om statsrådet anser att det är rimligt att bevilja organet sådan rätt, ska ett sådant organ när det utövar denna rätt ha samma behörighet som en finsk domstol.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 201 .

3.**Lag****om ändring av 2 § i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen (1554/1994) 2 §, sådan den lyder i lag 1114/2011, som följer:

2 §***Rättslig hjälp***

På begäran av Europeiska unionens domstol ska en tingsrätt på det sätt som bestäms i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/1930)

lämna rättslig hjälp för att höra vittnen eller sakkunniga eller för att ta upp andra bevis.

En framställning om rättslig hjälp ska sändas till den behöriga tingsrätten i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område (/201).

Denna lag träder i kraft den 201 .

4.

Lag**om ändring av 3 § i rättshjälpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 3 § i rättshjälpslagen (257/2002), sådan bestämmelsen lyder i lag 927/2008, ett nytt
4 mom. som följer:

3 §

*De ekonomiska förutsättningarna för rätts-
hjälp*

tionen om internationell rättshjälp (FördrS
47/1988) är sökanden berättigad att få rätts-
hjälp utan ersättning, om han eller hon har
beviljats rättshjälp eller har varit befriad från
att betala kostnader eller avgifter vid det för-
farande där beslutet gavs.

—————
I ett ärende som gäller erkännande och
verkställighet i Finland av ett domstolsbeslut
som givits i en stat som har tillträtt konven-

—————
Denna lag träder i kraft den 201 .

Helsingfors den 30 oktober 2014

Statsminister

ALEXANDER STUBB

Justitieminister *Anna-Maja Henriksson*

2.

Lag**om ändring av lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/1930) 2 § 2 mom. och 3 § samt
ändras 1 § som följer:

Gällande lydelse

1 §

Handräckning, varom stadgas i 1 kapitlet av lagen den 10 juni 1921 om bland annat samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång, skall, med iakttagande i tillämpliga delar av däri ingående stadganden, av finsk domstol meddelas jämväl åt Fasta mellanfolkliga domstolen samt åt undersökningskommission, förlikningsnämnd, skiljedomstol eller annat liknande organ, som tillsatts för biläggande eller avgörande av internationell tvist, såvitt dylik handräckning förutses i konventionen, vilken Finland avslutat med främmande makt eller som biträts av Finland, eller därest statsrådet anser skäligt att därtill bifalla.

2 §

Därest i någon konvention, vilken Finland avslutat eller som biträts av Finland, åt internationellt organ, som avses i 1 §, förbehållits rätt att i Finland genom avhörande av vittnen eller sakkunnige eller annorlunda själv skrida till inhämtande av bevisning eller annan utredning eller därest statsrådet anser skäligt att bevilja organet sådan rätt, tillkommer dylikt organ i sagda avseende enahanda befogenhet som finsk domstol.

Förfogar i 1 momentet nämnt organ ej över särskilda medel för bestridande av kostnader, som avses i 8 § av förenämnda lag, skola däri

Föreslagen lydelse

1§

En finsk domstol ska lämna internationell rättslig hjälp till den internationella domstolen samt till en undersökningskommission, förlikningsnämnd, skiljedomstol eller något annat liknande organ som tillsatts för förlikning eller avgörande av en internationell tvist, om det i en överenskommelse som Finland har ingått med en främmande stat eller som Finland har tillträtt förutsatts att sådan internationell rättslig hjälp lämnas eller statsrådet anser att det är rimligt att samtycka till det. Vid lämnande av internationell rättslig hjälp iakttas i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättsens område (/201).

2 §

Om ett internationellt organ som avses i 1 § i en överenskommelse som Finland har ingått eller tillträtt har förbehållits rätt att förhöra vittnen eller sakkunniga eller annars själv skaffa bevisning eller annan utredning på finskt territorium, eller om statsrådet anser att det är rimligt att bevilja organet sådan rätt, ska ett sådant organ när det utövar denna rätt ha samma behörighet som en finsk domstol.

(upphävs)

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ingående stadganden tillämpas.

3 §
*Å statsrådet ankommer att vid behov besluta, huruvida åtgärder skola vidtagas för statsverkets gottgörande för utgifter, som för-
 anletts av denna lags tillämpning.*

(upphävs) 3 §

Denna lag träder i kraft den _____ 201 .

3.

Lag**om ändring av 2 § i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om stadganden om rättsvård som ansluter sig till medlemskapet i Europeiska unionen (1554/1994) 2 §, sådan den lyder i lag 1114/2011, som följer:

Gällande lydelse

2 §

Rättshjälp

På begäran av Europeiska unionens domstol ska en allmän underrätt så som i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/1930) bestäms lämna rättshjälp för att höra vittnen eller sakkunniga eller för att ta emot andra bevis.

Begäran om rättshjälp skall sändas för verkställighet till en sådan domstol som avses i 2 § lagen om samverkan mellan finska och utländska myndigheter vid rättegång samt om verkställighet i vissa fall av utländsk domstols beslut (171/21).

Föreslagen lydelse

2 §

Rättslig hjälp

På begäran av Europeiska unionens domstol ska en *tingsrätt på det sätt som bestäms* i lagen om handräckning, som i Finland bör meddelas vissa internationella organ, samt om sådana organs befogenhet (22/1930) lämna *rättslig hjälp* för att höra vittnen eller sakkunniga eller för att ta *upp* andra bevis.

En framställning om *rättslig hjälp* ska sändas till *den behöriga tingsrätten i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om internationell rättslig hjälp och om erkännande och verkställighet av domar på civil- och handelsrättens område (/201)*.

Denna lag träder i kraft den 201 .

4.

Lag**om ändring av 3 § i rättshjälpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 3 § i rättshjälpslagen (257/2002), sådan bestämmelsen lyder i lag 927/2008, ett nytt
4 mom. som följer:

Gällande lydelse

3 §

*De ekonomiska förutsättningarna för rätts-
hjälp**Föreslagen lydelse*

3 §

*De ekonomiska förutsättningarna för rätts-
hjälp*

(ny)

*I ett ärende som gäller erkännande och
verkställighet i Finland av ett domstolsbeslut
som givits i en stat som har tillträtt konven-
tionen om internationell rättshjälp (FördrS
47/1988) är sökanden berättigad att få rätts-
hjälp utan ersättning, om han eller hon har
beviljats rättshjälp eller har varit befriad
från att betala kostnader eller avgifter vid det
förfarande där beslutet gavs.*

Denna lag träder i kraft den 201 .

*Bilaga
Förordningsutkast*

Statsrådets förordning

om ändring av 6 och 7 § i förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i förordningen om inbördes rättshjälp mellan de nordiska länderna genom delgivning och bevisupptagning (470/1975) 6 § 2 mom. och 7 § som följer:

6 §

Om ett delgivningsintyg eller någon annan motsvarande handling som upprättats med anledning av en framställning om delgivning har avfattats på något annat språk än danska, norska eller svenska, ska till intyget eller handlingen fogas en bestyrkt översättning till något av dessa språk.

handlingar. För översättningen av övriga handlingar som ska fogas till begäran om rättshjälp svarar en part eller någon annan person som har begärt delgivning av en handling.

I fråga om de avgifter och kostnader som tas ut för delgivningen bestäms i statsrådets förordning om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (1057/2013).

7 §

Den myndighet som har begärt rättshjälp svarar själv för översättningen av sina egna

Denna förordning träder i kraft den 201 .